Eesti kohtute eelotsusetaotlused

Eesti kohtud võivad kohtumenetluse käigus paluda Euroopa Kohtult eelotsust selle kohta, kuidas tõlgendada ja kohaldada Euroopa Liidu õigust. Juhised eelotsuse küsimiseks Euroopa Liidu Kohtult:

Euroopa Kohtu juhised eelotsuse taotlemiseks [1]

- Julia Laffranque, „Eelotsuse küsimine Euroopa Kohtult“, Eesti Õiguskeskus 2005. Ilmunud käsiraamatuna, kättesaadav paroolidega kohtunike koolitusinfo veebilehelt [2].

Eesti kohtute eelotsusetaotlused Euroopa Liidu Kohtule
Eestist esitatud eelotsusetaotluste infot saab täiendavalt vaadata Euroopa Kohtu veebilehe otsinguvormi [3] kaudu.

48.

Kuupäev: **21. märts 2025**
Kohtuasja number Eestis: **3-22-1148**
Kohtuasi: **Rahapesu Andmebüroo**
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. a määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus, IKÜM) art 2 lg 2 punkti d ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. a direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (õiguskaitseasutuste direktiiv), art 2 lg-t 1 koostoimes selle art-ga 1 tuleb tõlgendada nii, et isikuandmete võimalik töötlemine rahapesu andmebüroo poolt võib olla isikuandmete töötlemiseks pädeva asutuse poolt süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise ja kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil, isegi kui rahapesu andmebüroo ei ole uurimisasutus kriminaalmenetluse seadustiku mõttes?

2) Kas IKÜM art 23 lg 2 punkti h ja õiguskaitseasutuste direktiivi art 15 lg-t 3 tuleb tõlgendada nii, et andmesubjektile võib haldus- või kohtumenetluses jätta avaldamata ka õigusakti, mille alusel keelduti talle

võimaldamast tutvuda enda isikuandmetega, et vältida tema isikuandmete töötlemise fakti kinnitamist või ümberlükkamist, kui selle toimumine või toimumata jäämine pole andmesubjektile teada, ning kas sellisel juhul võib andmesubjektile jätta avaldamata ka teabe selle kohta, kas tal on võimalik kasutada õiguskaitseasutuste direktiivi art 17 lg-s 1 sätestatud abinõu?

3) Kas õiguskaitseasutuste direktiivi art-t 15 või IKÜM art-t 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on kooskõlas niisugune riigisisene õigusnorm, mis annab rahapesu andmebüroo juhile õiguse piirata andmesubjekti õigusi ning mille puhul andmesubjekti õiguste piiramise eesmärk, tingimused ning ajaline ja ruumiline ulatus avalduvad koostoimes teiste, sealhulgas madalamalseisvate õigusnormidega?

4) Kas õiguskaitseasutuste direktiivi art-t 15 või IKÜM art-t 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on kooskõlas niisugune riigisisene õigusnorm, mis piirab õiguskaitseasutuste direktiivi art-s 14 või IKÜM art-s 15 sätestatud õiguse teostamise täielikult kuni andmete hävitamiseni, võimaldamata andmesubjektil nendega kunagi tutvuda?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-222/25 [4]

47.

Kuupäev: **5. juuni 2024**
Kohtuasja number Eestis: **2-23-14994**
Kohtuasi: **Pome**
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimus:

Kas kohtualluvuse kokkuleppe kehtivuse sidumine selle sõlminud füüsilise isiku tegutsemisega majandus- ja kutsetegevuses, nagu seda teeb Eesti tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 106 lõike 1 punkt 1, millega sätestatakse, et füüsiliste isikute vahel sõlmitud kohtualluvuse kokkulepe on tühine, kui see on vastuolus sama seaduse § 104 lõikes 1 sisalduva nõudega, mille kohaselt füüsilistest isikutest menetlusosaliste vaheline vaidlus, mida kohus kohtualluvuse kokkuleppe kohaselt läbi vaatab, peab olema seotud mõlema poole majandus- või kutsetegevusega, on kohtualluvuse kokkuleppe sisulise kehtivuse küsimus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1215/2012, 12. detsember 2012, kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (uuesti sõnastatud) artikli 25 lõike 1 esimese lause lõpuosa („välja arvatud juhul, kui kõnealune kokkulepe on sisulise kehtivuse poolest asjaomase liikmesriigi õiguse kohaselt tühine“) tähenduses?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-398/24 [5]
Euroopa Kohtu otsus, 30. oktoober 2025.a [6]

46.

Kuupäev: **31. mai 2024**
Kohtuasja number Eestis: **5-24-5**
Kohtuasi: **Erakond Eestimaa Rohelised**
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimus:

Kas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 17 lõike 1 esimest lauset ja artikli 39 lõiget 2 koostoimes artikli 52 lõikega 1 tuleb tõlgendada viisil, et sellega on vastuolus kohustus tasuda Euroopa Parlamendi valimistel osalemiseks kautsjon, mille suurus on viis kehtestatud kuupalga alammäära iga registreerimiseks esitatud isiku kohta ja nelikümmend viis kehtestatud kuupalga alammäära erakonna täisnimekirja kohta?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-438/24 [7]

45.

Kuupäev: **12. mai 2024**
Kohtuasja number Eestis: **3-22-2556**
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Halduskohus**

Esitatud küsimused:

1.1. Kas riigisiseste õigusnormide kogum (ESS §-d 87^3 lg-d 2, 3, 6, 7 ja 8, § 87^4 lg-d 1-4 ning § 196^5 lg-d 1-4), millega kohustatakse sideettevõtjat taotlema riist- ja tarkvarale oma sidevõrgus kasutusluba, et tagada riigi julgeolek, kuulub Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik, kohaldamisalasse?

1.2. Juhul, kui eelmisele küsimusele on vastus jaatav, siis kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik artikli 1 lõike 3 punkti c tuleb tõlgendada koosmõjus Euroopa Liidu Lepingu artikli 4 lõikega 2 viisil, et selliste piirangute kehtestamine on liikmesriigi ainupädevuses ning on pelgalt siseriiklik meede, millele ei kohaldu direktiivi 2018/1972 nõuded?

1.3. Juhul, kui vastus küsimusele 1.2. on eitav, siis kas riigisiseste õigusnormide kogum (ESS §-d 87^3 lg-d 2, 3, 6, 7 ja 8, § 87^4 lg-d 1-4 ning § 196^5 lg-d 1-4), mis ei luba sideettevõtjal oma sidevõrgus kasutada riist- ja tarkvara ilma haldusorganilt vastavale riist- ja tarkvarale saadud kasutusloata, on elektroonilise side võrkude ja teenuste pakkumise vabaduse piirang Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik, artikli 12 lõike 1 tähenduses?

1.4. Juhul, kui vastus küsimusele 1.3. on jaatav, siis kas sellised riigisisesed õigusnormid tuleb jätta kohaldamata, kui nendest ei ole eelnevalt teavitatud Euroopa Komisjoni vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik, artikli 12 lõikele 1?

1.5. Juhul, kui vastus küsimusele 1.2. on jaatav, siis kas ELTL artikliga 36 ning proportsionaalsuse põhimõttega on kooskõlas sellised riigisisesed õigusnormid, millega kohustatakse sideettevõtjat taotlema riist- ja tarkvarale oma sidevõrgus kasutusluba, et tagada riigi julgeolek ning mis kõrge riskiga riist- ja tarkvara ohu hindamisel ei nõua haldusorganilt (a) tootjaga seotud riskide kandumise hindamist konkreetsele riist- ja tarkvarale; (b) konkreetse riist- ja tarkvara funktsiooni, asukoha ja osatähtsuse hindamist sideteenuse osutamisel ning (c) asukohariigiga seotud probleemide kandumise hindamist tootjale?

1.6. Kas olukorras, kus sidevõrgus enne kasutusloa kohustuse kehtestamist olemas ja aktiivses kasutuses olnud riist- või tarkvara kasutamiseks antakse kasutusluba lühemaks ajaks, kui on selle riist- või tarkvara kasulik eluiga ning tegemist on riist- või tarkvaraga, mis on õiguspäraselt omandatud, on tegemist omandi äravõtmisega Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 17 lõike 1 teise lause tähenduses?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-354/24 [8]

44.

Kuupäev: **12. märts 2024**
Kohtuasja number Eestis: **2-21-12706**
Kohtuasi: **Tallinna linn**

Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimus:

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. septembri 2000. a direktiivi 2000/54/EÜ töötajate kaitse kohta bioloogiliste mõjuritega kokkupuutest tulenevate ohtude eest tööl art 14 lg-t 3 ja sama direktiivi VII lisa p-e 1 ja 2 võib koostoimes sama direktiivi preambuli p-ga 8, art 1 lg-ga 1 ja art 3 p-dega 1 ja 2 tõlgendada nii, et sellega on kooskõlas regulatsioon, mille kohaselt tööandjal on õigus kohustada ennast vaktsineerima bioloogilistest ohuteguritest ohustatud töötajaid, kellega tööandjal on kehtiv töösuhe?

Täpsustavad küsimused:

a) Kas direktiivi 2000/54/EÜ art 14 lg 3 mõttes on vaktsineerimine töötervishoiu abinõu, mille tööandja võib kehtestada kehtivas töösuhtes ilma bioloogilistest ohuteguritest ohustatud töötaja nõusolekuta?

b) Kas see, kui tööandja kehtestab vaktsineerimisnõude kehtivas töösuhtes, on kooskõlas nõukogu 12. juuni 1989. a direktiivi 89/391/EMÜ töötajate töötervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta art 1 lg-s 3, art 6 lg-s 1 ja lg 2 p-des a ja g, art 9 lg 1 p-des a ja b ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta art 3 lg-s 1, art 31 lg-s 1 ja art 52 lg-s 1 sätestatuga?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-219/24 [9]
Euroopa Kohtu otsus, 12. juuni 2025.a [10]

43.

Kuupäev: **19. detsember 2023**
Kohtuasja number Eestis: **3-21-1266**
Kohtuasi: **Voore Mets ja Lemeks Põlva**
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. a direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kohta artikli 5 punkte a, b ja d võib tõlgendada nii, et neis sätestatud keelud kehtivad ainult niivõrd, kuivõrd see on vajalik, et hoida asjaomaste liikide arvukust sama direktiivi artikli 2 tähenduses tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi, tingimusel et lindude tapmine või häirimine või nende pesade või munade hävitamine või kahjustamine ei ole tegevuse eesmärk?

2) Kas direktiivi 2009/147 artikli 5 punkte a, b ja d tuleb koostoimes sama direktiivi artikliga 2 tõlgendada nii, et neis sätetes keelatud tegevused on lindude pesitsusajal tahtlikud muuhulgas siis, kui teadusandmetele ja üksikute lindude vaatlusele tuginedes võib eeldada, et täielikult lagedaks raiutavas (lageraie) metsas pesitseb ligikaudu 10 paari linde hektari kohta, ilma et oleks kindlaks tehtud ebasoodsas seisundis olevate linnuliikide isendite pesitsemist raiealal?

3) Kas direktiivi 2009/147 artikli 5 punkte a, b ja d tuleb koostoimes sama direktiivi artikliga 2 tõlgendada nii, et neis sätetes keelatud tegevused on lindude pesitsusajal tahtlikud muuhulgas siis, kui teadusandmetele ja üksikute lindude vaatlusele tuginedes võib eeldada, et metsas, kus kavandatakse vaid osa puude raiet (harvendusraiet), pesitseb ligikaudu 10 paari linde hektari kohta, ilma et oleks põhjust eeldada ebasoodsas seisundis olevate linnuliikide isendite pesitsemist raiealal?

4) Kas direktiivi 2009/147 artikli 9 lõike 1 punkti a kolmandat taanet võib koostoimes sama direktiivi artikliga 2 tõlgendada nii, et sellega on kooskõlas liikmesriigi õigusnormid, mis lubavad teha erandi sama

direktiivi artikli 5 punktides a, b ja d sätestatud keeldudest, et teha lageraiet lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, vältimaks metsale kui omandivormile tõsise kahju tekkimist?

5) Kas direktiivi 2009/147 artikli 9 lõike 1 punkti a kolmandat taanet võib koostoimes sama direktiivi artikliga 2 tõlgendada nii, et sellega on kooskõlas liikmesriigi õigusnormid, mis lubavad teha erandi sama direktiivi artikli 5 punktides a, b ja d sätestatud keeldudest, et teha harvendusraiet lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, vältimaks metsale kui omandivormile tõsise kahju tekkimist?

6) Kui direktiiv 2009/147 ei võimalda teha lageraiet lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, et vältida metsale kui omandivormile tõsise kahju tekkimist, siis kas selline regulatsioon on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 16 ja 17 ning kehtiv isegi siis, kui raie ei kahjusta ebasoodsas seisundis olevaid linnuliike?

7) Kui direktiiv 2009/147 ei võimalda teha harvendusraiet lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, et vältida metsale kui omandivormile tõsise kahju tekkimist, siis kas selline regulatsioon on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 16 ja 17 ning kehtiv isegi siis, kui raie ei kahjusta ebasoodsas seisundis olevaid linnuliike?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-784/23 [11]
Euroopa Kohtu otsus, 1. august 2025.a [12]
Lõpplahend: Riigikohtu 19. jaanuar 2026. a otsus asjas nr 3-21-1266 [13]

42.

Kuupäev: **4. detsember 2023**
Kohtuasja number Eestis: **4-23-749**
Kohtuasi: **Alenopik**
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimus:

Millisel viisil kindlaks määratud vahetuskursi alusel tuleb tuvastada sularaha väärtus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 2018/1672 artikli 3 lõike 1 mõttes, kui tegemist on vääringuga, mille vahetuskurssi Euroopa Keskpank ei avalda?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-745/23 [14]
Euroopa Kohtu otsus, 30. aprill 2025.a [15]
Lõpplahend: Riigikohtu 22. mai 2025. a otsus asjas nr 4-23-749 [16]

41.

Kuupäev: **13. oktoober 2023**
Kohtuasja number Eestis: **3-20-2368**
Kohtuasi: **Eesti Suurkiskjad**
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas loodusdirektiivi art 14 lg-t 1 tuleb tõlgendada selliselt, et see kohustab sättes käsitletud meetmeid võttes tagama soodsa kaitsestaatuse art 1 punkti i mõttes liigi konkreetses liikmesriigis paiknevale piirkondlikule populatsioonile, või võib arvestada kogu populatsiooni Euroopa Liidu liikmesriikide territooriumil paikneva osa kaitsestaatust?

2) Juhul kui on lubatud arvestada kogu populatsiooni kaitsestaatust Euroopa Liidu liikmesriikide territooriumil, siis kas loodusdirektiivi tuleb tõlgendada selliselt, et selle eelduseks on populatsiooni levilaga hõlmatud liikmesriikide vaheline formaliseeritud koostöö selle populatsiooni kaitsel, või piisab sellest, kui loodusdirektiivi art-s 14 käsitletud meetmeid võttev liikmesriik selgitab välja liigi populatsiooni olukorra teistes asjakohastes liikmesriikides või seab sellele tingimusi riigisiseses kaitsekorralduskavas?

3) Kas loodusdirektiivi art 1 punkti i saab tõlgendada selliselt, et liigi piirkondlik populatsioon, mis on IUCN punase nimestiku kriteeriumide alusel kvalifitseeritud ohustatuse kategooriasse „ohualdis“ (VU), saab olla loodusdirektiivi mõttes soodsas kaitsestaatuses?

4) Kas loodusdirektiivi art 1 punkti i koosmõjus art 2 lg-ga 3 saab tõlgendada selliselt, et liigi soodsa kaitsestaatuse määratlemisel võib arvesse võtta ka majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi ning piirkondlikke ja kohalikke iseärasusi?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-629/23 [17]
Euroopa Kohtu otsus, 12. juuni 2025.a [18]

40.

Kuupäev: **15. juuli 2023**
Kohtuasja number Eestis: **3-21-298**
Kohtuasi: **Warmeston**
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Halduskohus**

Esitatud küsimused:

1) Kuidas tõlgendada (investeerimis)projekti mõistet Euroopa Komisjoni 06.12.2017 otsuse SA.47354 punktide 42-43 tähenduses? Kuidas hinnata seda, millised kulud on projektiga seotud ja võisid potentsiaalselt viia projekti seisuga 31.12.2016 sellisesse arenguetappi, et projekt oleks suure tõenäosusega lõpetatud (tegemist on selle projekti puhul töödega alustamisega)?

a) Sealhulgas kas elektrienergia tootmisseadet puudutava projekti osaks võib olla ka muu seade kui energiat tootev seade (näiteks puidugraanulitehas)?

b) Kas vastus eelmisele küsimusele sõltub sellest:

i. kas see muu seade kui energiat tootev seade on elektrienergia tootmisseadmega seotud majanduslikult;

ii. kas see muu seade kui energiat tootev seade peab olema elektrienergia tootmisseadmega seotud tehniliselt (energeetiliselt), see tähendab kas on oluline, et sellest sõltub elektrienergia tootmisseadme teenindamine, toitmine või muu selline;

iii. kas selle muu seadme kui energiat tootva seadme rajamine oli eraldiseisvalt majanduslikult tasuv ja tehnoloogiliselt mõistlik (näiteks on see töötanud üle 10 aasta ning selle aja jooksul ei ole arendaja astunud ühtegi sammu elektrienergia tootmisseadme rajamiseks);

c) Sealhulgas kas elektrienergia tootmisseadet puudutava projekti osaks võib muu seade kui energiat tootev seade olla pelgalt põhjusel, et viimase opereerimine koos elektrienergia tootmisseadmega on majanduslikult kasumlikum?

d) Sealhulgas kas hinnata tuleb seda, kas muu seade kui energiat tootev seade on elektrienergia tootmisseadet puudutava projekti osaks (ehk kas arendaja oleks muud seadet kui energiat tootvat seadet

rajanud, kui ta ei oleks elektrienergia tootmisseadet planeerinud), või vastupidi?

2) Kas selle hindamisel, kas tööd saab lugeda alustatuks Euroopa Komisjoni 06.12.2017 otsuse SA.47354 punktis 42 sätestatu mõttes, tuleb lähtuda üksnes tingimusteta ja siduvate kohustuste formaalsest võtmisest (näiteks allkirjastamisest) või on lisaks vajalik igakordselt sisuliselt hinnata, kas projekt oli sellises arenguetapis, et see oleks väga suure tõenäosusega lõpetatud, ja kas projektist loobumisega oleksid kaasnenud ettevõtjale ka sisuliselt kahjulikud tagajärjed?

a) Sealhulgas kas projekti arenguetappi tuleb hinnata kõigi töödega alustamise alternatiivide, sealhulgas ehitustööde alustamise korral?

b) Sealhulgas kuidas tuleb hinnata võetud kohustuste sisulist poolt? Kas saab arvestada tehtud investeeringute / võetud kohustuste / ehitustööde / kulude suhet projekti koguväärtusesse? Kas on oluline ka see, kas võetud kohustused puudutavad elektrienergia tootmisseadet või projekti taristut?

c) Sealhulgas kas tööd saab lugeda alustatuks olukorras, kus seisuga enne 31.12.2016 on ettevõtja võtnud kohustusi / teinud investeeringuid / alustanud ehitustöödega / soetanud seadmed, kuid kulutuste maht on koguprojekti ulatusega võrreldes niivõrd väike, et projekti ei saa lugeda sellises arenguetapis olevaks, et see oleks suure tõenäosusega lõpetatud? Millist kulude suhet projekti koguväärtusesse on põhjendatud pidada piisavaks, et lugeda projekti sellises arenguetapis olevaks, et see oleks suure tõenäosusega lõpetatud?

d) Sealhulgas kas hindamisel, kas tööd saab lugeda alustatuks või mitte, peab liikmesriik tuvastama ergutava mõju olemasolu või tuleb seda vastavalt Euroopa Komisjoni 06.12.2017 otsusele SA.47354 eeldada?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-446/23 [19]
Euroopa Kohtu määrus, 29. mai 2024.a [20]

39.

Kuupäev: **14. oktoober 2022**
Kohtuasja number Eestis: **2-20-17821**
Kohtuasi: **Globex International**
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas määruse nr 1896/2006 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selline liikmesriigi õiguse säte nagu Eesti tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 371 lõike 1 punkt 4 (mille kohaselt kohus ei võta hagiavaldust menetlusse muu hulgas juhul, kui on olemas jõustunud Eesti kohtu menetluse lõpetamise määrus, mis on tehtud vaidluses samade poolte vahel sama eseme kohta samal alusel ja mis välistab samas asjas uue kohtusse pöördumise) takistab hagiavalduse menetlemist nõudes, mille kohta on liikmesriigi kohus andnud välja ja tunnistanud täidetavaks Euroopa maksekäsu?

2) Kui esimesele küsimusele tuleb üldjuhul vasta takistust jaatavalt, siis kas vastus on teistsugune, kui pärast Euroopa maksekäsu täidetavaks tunnistamist ilmneb, et maksekäsku ei ole kätte toimetatud kooskõlas määruse nr 1896/2006 artiklites 13–15 kehtestatud miinimumstandarditega?

3) Kui teisele küsimusele tuleb vastata takistust jaatavalt, siis kas Euroopa maksekäsu välja andnud ja täidetavaks tunnistanud kohus saab omal algatusel või hageja taotlusel otsustada, et maksekäsu täidetavaks tunnistamine on kehtetu, kui pärast maksekäsu täidetavaks tunnistamist ilmneb, et maksekäsku ei ole kätte toimetatud kooskõlas määruse nr 1896/2006 artiklites 13–15 kehtestatud miinimumstandarditega?

4) Kui kolmandale küsimusele tuleb vastata jaatavalt, siis kas Euroopa maksekäsu välja andnud ja

täidetavaks tunnistanud kohus saab teha otsustuse maksekäsu täidetavaks tunnistamise kehtetuse kohta olenemata maksekäsu sundtäitmise üle peetava menetluse läbiviimisest, lõppemisest või tulemusest maksekäsu täitmise liikmesriigi kohtus?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-647/22 [21]

Tallinna Ringkonnakohus võttis 4. augusti 2023 määrusega tagasi Euroopa Liidu Kohtule 14. oktoobri 2022 määrusega esitatud eelotsusetaotluse ja Euroopa Kohus kustutas kohtuasja registrist.

38.

Kuupäev: **4. juuli 2022**
Kohtuasja number Eestis: **1-20-1599**
Kohtuasi: **R.M. ja E.M.**
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas selliste asjaolude korral nagu käesolevas kohtuasjas tuleneb nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artiklist 7 koostoimes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. a määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 56 esimese lõigu, artikli 54 lõikega 1 ning komisjoni 11. märtsi 2014. a delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõikega 6 vahetu õigusmõjuga alus nõuda pettuse tõttu saadud ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatud toetuse tagasimaksmist juriidilisest isikust toetusesaaja esindajatelt, kes esitasid toetuse väljapetmiseks tahtlikult valeandmeid?

2) Kas selliste asjaolude korral nagu käesolevas kohtuasjas, kus EAFRD-st rahastatav toetus on pettuse tõttu määratud ja välja makstud piiratud vastutusega äriühingule (Eesti osaühing), saab toetusesaajana Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. a määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 54 lõike 1 ning komisjoni 11. märtsi 2014. a delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõike 6 mõttes käsitada ka toetust saanud äriühingu esindajaid, kes panid pettuse toime ja kes ühtlasi olid toetuse väljapetmise ajal toetust saanud äriühingu tegelikud kasusaajad?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-437/22 [22]
Euroopa Kohtu otsus, 29. veebruar 2024.a [23]
Lõpplahend: Riigikohtu 26. aprilli 2024. a otsus asjas nr 1-20-1599 [24]

37.

Kuupäev: **4. aprill 2022**
Kohtuasja number Eestis: **3-21-829**
Kohtuasi: **Roheline Kogukond jt**
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Halduskohus**

Esitatud küsimused:

1.1. Kas sellised andmed nagu põhikohtuasjas statistilise metsainventuuri püsiproovitükkide asukoha andmed, on käsitatavad keskkonnateabena keskkonnateabe direktiivi artikkel 2 lõike 1 punkti a või b tähenduses?

1.2. Kui esimesele küsimusele antud vastuse kohaselt on tegemist keskkonnateabega siis,

1.2.1. kas keskkonnateabe direktiivi artikkel 4 lõike 1 punkti d tuleb tõlgendada selliselt, et koostamisel olevate materjalide või lõpetamata dokumentide või andmete alla paigutuvad ka statistilise metsainventuuri püsiproovitükkide asukoha andmed?

1.2.2. Kas keskkonnateabe direktiivi artikkel 4 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada selliselt, et nimetatud sätte tingimus ? niisugune konfidentsiaalsus on seadusega sätestatud ? on täidetud, kui konfidentsiaalsuse nõue ei ole seadusega sätestatud konkreetse teabe liigi kohta, vaid on tuletatav tõlgendamise teel üldise iseloomuga õigusakti sättest, näiteks avaliku teabe seadusest või riikliku statistika seadusest?

1.2.3. Kas keskkonnateabe direktiivi artikkel 4 lõike 2 punkti b kohaldamisel tuleb tuvastada reaalne kahju riigi rahvusvahelistele suhetele, mis saab võimalikuks taotletava teabe avaldamise tõttu või piisab vastava ohu tuvastamisest?

1.2.4. Kas keskkonnateabe direktiivi artikkel 4 lõike 2 p-s h sätestatud alus „keskkonna kaitse kohaldamiseks“ õigustab keskkonnateabele juurdepääsu piiramist riikliku statistika usaldusväärsuse tagamiseks?

1.3. Juhul, kui esimesele küsimusele antud vastuse kohaselt ei ole sellised andmed nagu põhikohtuasjas statistilise metsainventuuri püsiproovitükkide asukoha andmed, keskkonnateave, kas selliseid andmeid puudutav teabenõue on käsitletav keskkonnateabe direktiivi artikli 2 lõike 1 punkti b sätestatud teabe taotlusena, mida tuleb menetleda artikkel 8 lõike 2 kohaselt?

1.4. Juhul, kui kolmandale küsimusele on vastus jaatav, kas sellised andmed nagu põhikohtuasjas statistilise metsainventuuri püsiproovitükkide asukoha andmed on käsitatavad teabena analüüsimeetodite, proovivõtmise ja proovide eeltöötlemise kohta, mida on kasutatud teabe koostamisel, nagu seda määratleb keskkonnateabe direktiivi artikkel 8 lõige 2?

1.5.1. Kui neljandale küsimusele on vastus jaatav, kas sellisele teabele keskkonnateabe direktiivi artikkel 8 lõike 2 järgset juurdepääsu võib piirata igasugusel siseriiklikul õigusest tuleneval kaalukal põhjusel?

1.5.2. Kas teabe väljastamata jätmist keskkonnateabe direktiivi artikkel 8 lg 2 alusel võib leevendada muude meetmetega, näiteks võimaldatakse juurdepääs taotletavale teabele teadus- ja arendusasutustele või Riigikontrollile auditi läbiviimiseks?

1.6. Kas selliste andmete nagu põhikohtuasjas statistilise metsainventuuri püsiproovitükkide asukoha andmed väljastamisest keeldumise aluseks võib olla eesmärk tagada keskkonnateabe kvaliteet, nagu seda määratleb keskkonnateabe direktiivi artikkel 8 lõige 1?

1.7. Kas õiguslik alus statistilise metsainventuuri püsiproovitükkide asukoha andmete väljastamiseks tuleneb keskkonnateabe direktiivi põhjenduspunktis 21?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-234/22 [25]
Euroopa Kohtu otsus, 7. märts 2024.a [26]

36.

Kuupäev: **5. jaanuar 2022**
Kohtuasja number Eestis: **3-21-1026**
Kohtuasi: **Est Wind Power**
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Halduskohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas Euroopa Liidu riigiabi reegleid, sh eriti komisjoni teatise „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014-2020“ punkti 19 alapunktis 44 sätestatud mõiste „tööde alustamine“ esimest alternatiivi „investeeringuga seotud ehitustööde alustamine“ tuleb tõlgendada viisil, et selliseks ehitustööks on ükskõik millise investeerimisprojektiga seotud ehitustööga alustamine või üksnes ehitustööd seoses investeerimisprojekti rajatisega, millega taastuvenergiat hakatakse tootma?

2) Kas Euroopa Liidu riigiabi reegleid, sh eriti komisjoni teatise „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014-2020“ punkti 19 alapunktis 44 sätestatud mõiste „tööde alustamine“ esimest alternatiivi „investeeringuga seotud ehitustööde alustamine“ tuleb tõlgendada viisil, et olukorras, kus liikmesriigi pädev asutus on tuvastanud investeeringuga seotud ehitustöödega alustamise, siis kas liikmesriigi pädeval asutusel tuleb õiguspärase ootuse põhimõttest lähtuvalt lisaks hinnata ka, millisesse arenguetappi on investeerimisprojekt jõudnud ning kui suure tõenäosusega viiakse investeerimisprojekt lõpuni?

3) Juhul, kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas investeeringuprojekti arenguetapi hindamisel võib võtta arvesse ka muid objektiivseid asjaolusid, nagu pooleliolevad kohtuvaidlused, mis takistavad investeerimisprojektiga jätkamist?

4) Kas käesolevas asjas on asjakohane Euroopa Kohtu 5. märtsi 2019. a otsuse Eesti Pagar, C-349/17, punktides 61 ja 68 märgitu, et ergutava mõju esinemist või puudumist ei saa pidada selgeks kriteeriumiks, mida liikmesriigi asutusel on lihtne kohaldada, kuna selle kontrollimine nõuab juhtumipõhiste keeruliste majanduslike hinnangute andmist, mistõttu ei ole selline kriteerium kooskõlas nõudega, et erandi kohaldamise kriteeriumid oleksid selged ja liikmesriigi asutustel oleks neid lihtne kohaldada?

5) Juhul, kui eelmisele küsimusele on vastus jaatav, siis kas Euroopa Liidu riigiabi reegleid, sh eriti komisjoni teatise „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014-2020“ punkti 126 allmärkust nr 66 koosmõjus sama teatise punkti 19 alapunktiga 44 tuleb tõlgendada viisil, et liikmesriigi asutus ei pea töödega alustamise kriteeriumit kontrollides investeeringuprojektile juhtumipõhiselt majanduslikku hinnangut andma?

6) Juhul, kui eelmisele küsimusele on vastus jaatav, siis kas Euroopa Liidu riigiabi reegleid, sh eriti komisjoni teatise „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014-2020“ punkti 19 alapunktis 44 sätestatud mõiste „tööde alustamine“ viimast alternatiivi „muu kohustus, mis teeb investeeringu pöördumatuks“ tuleb tõlgendada viisil, et pöördumatuks muudab investeeringu ükskõik milline muu kohustus, välja arvatud maa ostmine ja ettevalmistustööd (sh ehitusloa hankimine), sõltumata võetud kohustuse maksumusest?

7) Kas Euroopa Liidu riigiabi reegleid, sh eriti komisjoni teatise „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014-2020“ punkti 19 alapunktis 44 sätestatud mõistet „tööde alustamine“ tuleb tõlgendada viisil, et selle vältimatuteks eeldusteks on tootjal maakasutus õiguse olemasolu ja riikliku loa olemasolu investeerimisprojekti rajamiseks?

8) Juhul, kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas mõistet „riiklik luba investeerimisprojekti rajamiseks“ tuleb sisustada lähtuvalt siseriiklikust õigusest ning selleks saab olla üksnes luba, mille alusel teostatakse investeerimisprojektiga seotud ehitustööd?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-11/22 [27]
Euroopa Kohtu otsus, 12. oktoober 2023.a [28]
Lõpplahend: Tallinna Halduskohtu 20. novembri 2023. a määrus asjas nr 3-21-1026 [29]

35.
Kuupäev: **30. märts 2021**

Kohtuasja number Eestis: **3-20-2004**
Kohtuasi: ***Politsei- ja Piirivalveamet***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimus:

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. a direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel artikli 15 lg 1 esimest lauset tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid võivad kinni pidada kolmanda riigi kodaniku, kelle puhul esineb reaalne oht, et ta paneb vabaduses viibides enne väljasaatmist toime kuriteo, mille uurimine ja mille eest karistamine võib oluliselt raskendada väljasaatmise läbiviimist?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-241/21 [30]
Euroopa Kohtu otsus, 6. oktoober 2022.a [31]
Lõpplahend: Riigikohtu 5. detsembri 2022. a määrus asjas nr 3-20-2004 [32]

34.
Kuupäev: **28. jaanuar 2021**
Kohtuasja number Eestis: **3-19-2199**
Kohtuasi: ***Aktsiaselts M.V.WOOL***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Halduskohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas määruse nr 2073/2005 artikli 3 lõiku 1 ja I lisa 1. peatüki tabeli punktis 1.2 esitatud teist mikrobioloogilist kriteeriumi *„puudub 25 g-s“* tuleb määruse ja rahvatervise kaitse ning määruste nr 178/2002 ja nr 882/2004 eesmärke silmas pidades tõlgendada nii, et kui toidukäitleja ei ole suutnud pädevale asutusele piisavalt tõendada, et muu valmistoit kui imikutele ja meditsiiniliseks eriotstarbeks ette nähtud valmistoit, milles võib paljuneda *L. monocytogenes* ei ületa kõlblikkusaja jooksul 100 cfu/g piirmäära, siis kehtib ka kõlblikkusajal turule viidud toodete suhtes igal juhul mikrobioloogiline kriteerium *„puudub 25 g-s* “?

2) Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, kas määruse nr 2073/2005 I lisa 1. peatüki tabeli punktis 1.2 esitatud teist mikrobioloogilist kriteeriumi *„puudub 25 g-s“* tuleb määruse ja rahvatervise kaitse ning määruste nr 178/2002 ja nr 882/2004 eesmärke silmas pidades tõlgendada nii, et sõltumata sellest, kas toidukäitleja suudab pädevale asutusele piisavalt tõendada, et toit ei ületa kõlblikkusaja jooksul 100 cfu/g piirmäära, siis kehtib sellise toidu suhtes kaks alternatiivset mikrobioloogilist kriteeriumi: 1) kuni toit on selle tootnud käitleja kontrolli all kehtib kriteerium *„puudub 25 g-s“*, ning 2) pärast toidu tootnud käitleja kontrolli alt ära viimist, kehtib kriteerium *„100 cfu/g“*?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-51/21 [33]
Euroopa Kohtu otsus, 30. juuni 2022.a [34]

33.
Kuupäev: **18. november 2020**
Kohtuasja number Eestis: **3-19-1535**
Kohtuasi: ***Lux Express Estonia***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Halduskohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas juhtumit, kus ärilistel alustel reisijate riigisisest liinivedu tee-, vee- ja raudteeliikluses teostavatele kõikidele eraõiguslikele ettevõtjatele pannakse seadusega ühetaoline kohustus vedada teatud kategooriasse kuuluvaid reisijaid (eelkooliealist last, puudega kuni 16-aastast isikut, sügava puudega 16-aastast ja vanemat isikut, raske nägemispuudega isikut, sügava või raske nägemispuudega isiku saatjat, puudega isikut saatvat juht- või abikoera) tasuta, tuleb käsitleda avaliku teenindamise kohustuse panemisena Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23.10.2007 määruse (EÜ) nr 1370/2007, mis käsitleb avaliku reisijateveoteenuse osutamist raudteel ja maanteel ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 1191/69 ja (EMÜ) nr 1107/70, artikli 2 punkti e ja artikli 3 lõike 2 tähenduses?

2) Kui tegemist on avaliku teenindamise kohustusega määruse nr 1370/2007 tähenduses, siis kas liikmesriigil on määruse nr 1370/2007 artikli 4 lõike 1 punkti b alapunkti i alusel õigus siseriikliku seadusega välistada vedajale sellise kohustuse täitmise eest hüvitise maksmine?
Kui liikmesriigil on õigus välistada vedajale hüvitise maksmine, siis millistel tingimustel võib seda teha?

3) Kas määruse nr 1370/2007 artikkel 3 lõige 3 võimaldab jätta määruse kohaldamisalast välja ka sellised üldeeskirjad, mis on suunatud teistele reisijatekategooriatele ette nähtud maksimumtariifide kehtestamisele kui viidatud normis nimetatud?

4) Kui praegusele juhtumile ei kohaldu määrus nr 1370/2007, siis kas hüvitise väljamõistmiseks võib tulla alus mõnest teisest Euroopa Liidu õigusaktist (näiteks Euroopa Liidu põhiõiguste hartast)?

5) Millistele tingimustele peab vedaja kasuks väljamõistetav hüvitis vastama, et see oleks kooskõlas riigiabi reeglitega?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-614/20 [35]
Euroopa Kohtu otsus, 8. september 2022.a [36]
Lõpplahend: Tallinna Halduskohtu 20. veebruari 2023. a määrus asjas nr 3-19-1535 [37]

32.
Kuupäev: **28. september 2020**
Kohtuasja number Eestis: **3-16-1864**
Kohtuasi: ***Veejaam ja Espo***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas Euroopa Liidu riigiabi reegleid, sh eriti komisjoni teatise „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014-2020“ p-s 50 sätestatud ergutava mõju nõuet, saab tõlgendada selliselt, et nendega on kooskõlas selline riigiabi kava, mis võimaldab taastuvenergia tootjal riigiabi väljamaksmist taotleda pärast projekti töödega alustamist, juhul kui riigisisene säte annab toetuse saamise õiguse igale tootjale, kes täidab seaduses sätestatud tingimused, ega anna selles osas pädevale asutusele kaalutlusõigust?

2) Kas riigiabi ergutava mõju välistab igal juhul see, kui riigiabiks alust andev investeering tehti keskkonnaloa tingimuste muutumise tõttu, sh olukorras, kus, nagu praegusel juhul, oleks taotleja riigiabi mittesaamise korral oma tegevuse loa rangemate tingimuste tõttu tõenäoliselt lõpetanud?

3) Kas olukorras, kus, nagu praegusel juhul, komisjon on riigiabi otsusega tunnistanud siseturuga kokkusobivaks nii olemasoleva abikava kui ka kavandatavad muudatused ning riik on muu hulgas selgitanud, et rakendab olemasolevat abikava ainult teatud tähtpäevani, on kehtiva seaduse alusel olemasoleva abikava rakendamise jätkamisel riigi selgituses toodud tähtajast pikemalt tegemist uue abiga nõukogu määruse (EL) 2015/1589 art 1 p c mõttes, arvestades muu hulgas Euroopa Kohtu seisukohti asjas C-590/14 P (otsuse p-d 49-50)?

4) Kas olukorras, kus komisjon on tagantjärele otsustanud mitte esitada vastuväiteid Euroopa Liidu toimimise lepingu art 108 lg-t 3 rikkudes rakendatud abikavale, on tegevusabi saamiseks õigustatud isikutel õigus taotleda abi maksmist ka komisjoni otsusele eelneva aja eest, eeldusel et riigisisene menetlusõigus seda võimaldab?

5) Kas abikava raames tegevusabi taotlejal, kes alustas siseturuga kokkusobivaks loetud tingimustele vastava projekti elluviimist ajal, mil abikava rakendati seaduslikult, kuid kes taotles riigiabi ajal, mil abikava oli komisjoni teavitamata pikendatud, on sõltumata Euroopa Liidu toimimise lepingu art 108 lg-s 3 sätestatust õigus riigiabi saada?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-470/20 [38]
Euroopa Kohtu otsus, 15. detsember 2022.a [39]
Lõpplahend: Tallinna Ringkonnakohtu 9. veebruari 2024. a otsus asjas nr 3-16-1864 [40]

31.
Kuupäev: **19. detsember 2019**
Kohtuasja number Eestis: **3-19-346**
Kohtuasi: ***Riigi Tugiteenuste Keskus***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Ringkonnakohus**

Esitatud küsimus:

1) Kas direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta artikleid 2 ja 46 tuleb tõlgendada koosmõjus nii, et nendega on vastuolus siseriiklik õigus – nagu RHS v.r § 41 lg 3 –, mille järgi pidi hankija juhul, kui hankelepingu alusel sooritatava tegevuse jaoks on õigusaktides kehtestatud erinõuded, nimetama hanketeates, milliste registreeringute või tegevuslubade olemasolu on pakkuja kvalifitseerimiseks nõutavad; õigusaktides kehtestatud erinõuete täitmise kontrollimiseks nõudma hanketeates pakkujalt tegevusloa või registreeringu kohta tõendi esitamist; ja juhul, kui pakkujal puudub vastav tegevusluba või registreering, jätma pakkuja kvalifitseerimata?

2) Kas direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta artikleid 2 ja 46 tuleb koosmõjus tõlgendada nii, et nendega on vastuolus hankija poolt rahvusvahelist piirmäära ületava toiduabi hankes sellise kvalifitseerimistingimuse kehtestamine pakkujatele, mille järgi peavad kõigil pakkujatel sõltumata nende senisest tegevuskohast olema tegevusluba või registreering toiduabi andmise asukohariigis juba pakkumuste esitamise ajaks, isegi kui pakkuja ei ole varem selles liikmesriigis tegutsenud?

3) Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis:
3a) kas direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta artikleid 2 ja 46 tuleb pidada sedavõrd konkreetseteks säteteks, mis välistavad igal juhul õiguspärase ootuse põhimõttele tuginemise viidatud sätete vastu ja
3b) kas direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste

riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta artikleid 2 ja 46 tuleb tõlgendada nii, et olukorras, kus hankija nõudis pakkujatelt toiduabi riigihankes toiduseaduse alusel tegevusloa olemasolu juba pakkumuse esitamise hetkel, saab pidada kehtiva korra ilmselgeks rikkumiseks, hooletuseks või kuritarvituseks, mis välistab õiguspärase ootuse põhimõttele tuginemise?“

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-6/20 [41]
Euroopa Kohtu otsus, 20. mai 2021.a. [42]
Lõpplahend: Tallinna Ringkonnakohtu 24. septembri 2021. a otsus asjas nr 3-19-346 [43]

30.
Kuupäev: **24. oktoober 2019**
Kohtuasja number Eestis: **5-19-29**
Kohtuasi: ***Tartu vangla***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimus:

Kas Euroopa Liidu Nõukogu 20. novembri 2000. a direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, artikli 2 lõiget 2 koostoimes sama direktiivi artikli 4 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused riigisisesed õigusnormid, mis sätestavad, et kuulmise nõrgenemine alla nõutud normi on absoluutne vastunäidustus vanglateenistuse ametnikuna teenistuses olemisele, ja mis ei võimalda kasutada kuulmisnõuete täidetuse hindamisel korrigeerivaid abivahendeid?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-795/19 [44]
Euroopa Kohtu otsus, 15. juuli 2021.a. [45]
Lõpplahend: Riigikohtu 15. märtsi 2022. a. otsus nr 5-19-29 [46]

29.
Kuupäev: **29. mai 2019**
Kohtuasja number Eestis: **3-18-637**
Kohtuasi: ***Maksu- ja Tolliamet***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimus:

Kas Euroopa Liidu Nõukogu 16. märtsi 2010. a direktiivi 2010/24/EL vastastikuse abi kohta maksude, maksete ja teiste meetmetega seotud nõuete sissenõudmisel artiklit 16 tuleb tõlgendada selliselt, et ettevaatusabinõusid käsitleva taotluse saanud liikmesriigi kohus on riigisiseste normide alusel taotlust lahendades (mida võimaldab taotluse saanud kohtul artikli 16 esimene lause) seotud taotleja asukohariigi kohtu seisukohaga ettevaatusabinõude vajalikkuse ja võimalikkuse kohta, kui kohtule on esitatud sellist seisukohta sisaldav dokument (artikli 16 teise lõigu viimane lause, mille kohaselt ei pea kõnealust dokumenti taotluse saanud liikmesriigis tunnustama, täiendama ega asendama)?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-420/19 [47]
Euroopa Kohtu otsus, 20. jaanuar 2021. a [48]
Lõpplahend: Riigikohtu 27. mai 2021.a. määrus nr 3-18-637/27 [49]

28.
Kuupäev: **11. detsember 2018**
Kohtuasja number Eestis: **1-17-4942**

Kohtuasi: ***A.P. (Mesures de probation)***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimus:

Kas Euroopa Liidu Nõukogu 27. novembri 2008. a raamotsusega nr 2008/947/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kohtuotsuste ja vangistuse tingimisi kohaldamata jätmist käsitlevate otsuste suhtes, et teostada tingimuslike meetmete ja alternatiivsete mõjutusvahendite järelevalvet, on kooskõlas liikmesriigi kohtuotsuse tunnustamine ning selle täitmise üle valvamine ka juhul, kui süüdimõistetu on selle otsusega vangistusest tingimisi vabastatud ilma mingeid lisakohustusi panemata nii, et isiku ainuke kohustus on hoiduda katseajal uue tahtliku kuriteo toimepanemisest (tegemist on karistusest tingimisi vabastamisega Eesti karistusseadustiku § 73 tähenduses)?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-2/19 [50]
Euroopa Kohtu otsus, 26. märts 2020. a [51]
Lõpplahend: Riigikohtu 20. mai 2020. a määrus nr 1-17-4942/31 [52]

27.
Kuupäev: **12. november 2018**
Kohtuasja number Eestis: **1-16-6179**
Kohtuasi: ***Prokuratuur (Conditions d?accès aux données relatives aux communications électroniques)***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. a direktiivi 2002/58/EÜ artikli 15 lõiget 1 tuleb koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7, 8, 11 ja artikli 52 lõikega 1 tõlgendada nii, et kriminaalmenetluses riigiasutuste juurdepääs andmetele, mis võimaldavad kindlaks teha kahtlustatava telefoni ja mobiiltelefoni side lähte- ja sihtkoha, kuupäeva, kellaaja ja kestuse, sideteenuse liigi, kasutatud seadme ja mobiilsideseadme kasutamise asukoha, kujutab endast harta viidatud artiklitega tagatud põhiõiguste sedavõrd rasket riivet, et sellist juurdepääsu tuleb kuritegude ennetamisel, uurimisel, avastamisel ja menetlemisel piirata võitlusega raske kuritegevuse vastu, sõltumata sellest, millise ajavahemiku kohta säilitatud andmetele on riigiasutustel juurdepääs?

2) Kas direktiivi 2002/58/EÜ artikli 15 lõiget 1 tuleb tõlgendada Euroopa Kohtu asjas C-207/16 tehtud 2. oktoobri 2018. a otsuse punktides 55-57 väljendatud proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes nii, et kui esimeses küsimuses viidatud andmete hulk, millele riigiasutustel on juurdepääs, ei ole suur (nii andme liikide kui ka ajalise ulatuse mõttes), on sellega kaasnev põhiõiguste riive õigustatav üldiselt kuritegude ennetamise, uurimise, avastamise ja menetlemise eesmärgiga ning mida rohkematele andmetele on riigiasutustel juurdepääs, seda raskemad peavad olema kuriteod, mille vastu võitlemine on riive eesmärgiks?

3) Kas Euroopa Kohtu liidetud kohtuasjades C-203/15 ja C-698/15 tehtud 21. detsembri 2016. a otsuse resolutsiooni punktis 2 toodud nõue, et riigi pädevate asutuste juurdepääs andmetele peab olema allutatud kohtu või sõltumatu haldusasutuse eelnevale kontrollile, tähendab, et direktiivi 2002/58/EÜ artikli 15 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sõltumatu haldusasutusena võib olla käsitatav prokuratuur, kes juhib kohtueelset menetlust, olles seejuures seadusega kohustatud tegema seda sõltumatult, alludes ainult seadusele ja selgitades kohtueelses menetluses süüdistatavat nii süüstavad kui ka õigustavad asjaolud, kuid kes esindab hiljem kohtumenetluses riiklikku süüdistust?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-746/18 [53]
Euroopa Kohtu otsus, 2. märts 2021. a [54]
Lõpplahend: Riigikohtu 18. juuni 2021. a otsus nr 1-16-6179/111 [55]

26.
Kuupäev: **22. jaanuar 2018**
Kohtuasja number Eestis: **3-14-52974**
Kohtuasi: ***Tallinna Vesi***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. a direktiivi 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid, artikli 6 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et sellega on kooskõlas siseriiklik õigusakt, mis sätestab, et olukorras, kus liidu tasandil ei ole teatud liiki jäätmete suhtes jäätmeks oleku lakkamise kriteeriume kehtestatud, sõltub jäätmeks oleku lakkamine siseriikliku üldaktiga kehtestatud kriteeriumide olemasolust konkreetse jäätmeliigi kohta?
2) Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. a direktiivi 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid, artikli 6 lõike 4 esimene lause annab jäätmevaldajale õiguse olukorras, kus liidu tasandil ei ole teatud liiki jäätmete suhtes jäätmeks oleku lakkamise kriteeriume kehtestatud, nõuda jäätmeks oleku lakkamise kindlaks tegemist liikmesriigi pädevalt asutuselt või liikmesriigi kohtult kooskõlas kohaldatava Euroopa Kohtu praktikaga, sõltumata siseriikliku üldaktiga kehtestatud kriteeriumide olemasolust konkreetse jäätmeliigi kohta?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-60/18 [56]
Euroopa Kohtu otsus, 28. märts 2019. a [57]
Lõpplahend: Tallinna Ringkonnakohtu 18. aprilli 2019. a määrus asjas nr 3-14-52974 [58]

25.
Kuupäev: **27. september 2017**
Kohtuasja number Eestis: **3-15-1188**
Kohtuasi: ***Järvelaev***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Leader-meetme raames määratud projektitoetuse tagasinõudmisel, kui toetus määrati 6. septembril 2011, viimane osa maksti välja 19. novembril 2013, rikkumine tuvastati 4. detsembril 2014 ja tagasinõudmise otsus tehti 27. jaanuaril 2015, tuleb tegevuse kestvuse nõude osas kohaldada nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 art t 72 või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 art 71 lg t 1? Kas samadel asjaoludel on tagasinõude aluseks nõukogu määruse (EÜ) nr 1290/2005 art 33 lg 1 või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 art 56?
2) Juhul kui vastus esimesele küsimusele on, et kohaldub määrus nr 1698/2005, siis kas Leader-meetme raames antud projektitoetuse eest soetatud investeeringuobjekti (purjeka) üürile andmine toetuse saanud mittetulundusühingu poolt teisele mittetulundusühingule, kes kasutab purjekat samaks tegevuseks, milleks toetuse saajale toetust anti, on käsitatav olulise muutusena määruse nr 1698/2005 art 72 lg 1 p "a" mõttes, mis mõjutab investeeringu laadi või rakendamistingimusi või annab alusetu eelise mõnele ettevõtjale? Kas alusetu eelise tingimuse täitmiseks peaks liikmesriigi makseasutus tuvastama, milles konkreetselt eelis seisnes? Kui vastus on jaatav, siis kas alusetu eelis võib seisneda selles, et investeeringuobjekti tegelik kasutaja poleks ise samasisulist taotlust esitades projektitoetust saanud?
2a) Juhul kui vastus esimesele küsimusele on, et kohaldub määrus nr 1303/2013, siis kas Leader-meetme

raames antud projektitoetuse eest soetatud investeeringuobjekti (purjeka) üürile andmine toetuse saanud mittetulundusühingu poolt teisele mittetulundusühingule, kes kasutab purjekat samal viisil, milleks toetuse saajale toetust anti, on käsitatav olulise muutusena investeeringu iseloomus, eesmärkides või rakendustingimustes määruse nr 1303/2013 art 71 lg 1 p "c" mõttes, mille tulemusena kahjustataks selle algseid eesmärke?
3) Juhul kui vastus esimesele küsimusele on, et kohaldub määrus nr 1698/2005, siis kas Leader-meetme raames antud projektitoetuse eest soetatud investeeringuobjekti (purjeka) üürile andmine toetuse saaja poolt teisele mittetulundusühingule, kes kasutab purjekat samaks tegevuseks, milleks toetuse saajale toetust anti, on käsitatav olulise muutusena määruse nr 1698/2005 art 72 lg 1 p "b" mõttes, mis tuleneb kas infrastruktuuriüksuse omandi laadi muutusest või tootliku tegevuse lakkamisest või ümberpaigutamisest, arvestades, et purjeka omand jäi samaks, kuid toetuse saaja ei ole enam purjeka otsene, vaid kaudne valdaja ning teenib üüritulu, mitte tulu taotluses kirjeldatud teenuse osutamisest?
3a) Juhul kui vastus esimesele küsimusele on, et kohaldub määrus nr 1303/2013, siis kas Leader-meetme raames antud projektitoetuse eest soetatud investeeringuobjekti (purjeka) üürile andmine toetuse saanud mittetulundusühingu poolt teisele mittetulundusühingule, kes kasutab purjekat samaks tegevuseks, milleks toetuse saajale toetust anti, on käsitatav sellise muutusena taristuüksuse omandisuhetes, mis annab ettevõttele põhjendamatu eelise, määruse nr 1303/2013 art 71 lg 1 p "b" mõttes, arvestades, et purjeka omand jäi samaks, kuid toetuse saaja ei ole enam purjeka otsene, vaid kaudne valdaja ning teenib üüritulu, mitte tulu taotluses kirjeldatud teenuse osutamisest? Kas põhjendamatu eelise tingimuse täitmiseks peaks liikmesriigi makseasutus tuvastama, milles konkreetselt eelis seisnes? Kui vastus on jaatav, siis kas põhjendamatu eelis võib seisneda selles, et investeeringuobjekti tegelik kasutaja poleks ise samasisulist taotlust esitades projektitoetust saanud?
4) Kas riigisisese Leader-meedet reguleeriva määrusega on lubatud kehtestada toetuse saajale investeeringuobjekti viieaastase säilitamise kohustus viisil, mis on rangem määruse nr 1698/2005 art 72 lg s 1 või määruse nr 1303/2013 art 71 lg s 1 sätestatust?
5) Juhul kui vastus neljandale küsimusele on eitav, siis kas riigisisese määruse säte, mille kohaselt projektitoetuse saaja on kohustatud säilitama ja kasutama sihipäraselt projektitoetuse eest soetatud investeeringuobjekti vähemalt viie aasta jooksul arvates viimase toetusosa väljamaksmisest, ja selle tõlgendus, mille kohaselt see säte eeldab investeeringuobjekti isiklikku kasutust toetuse saaja poolt, on kooskõlas määruse nr 1698/2005 art 72 lg ga 1 või määruse nr 1303/2013 art 71 lg ga 1?
6) Kas eeskirjade eiramisena määruse nr 1290/2005 art 33 lg 1 või määruse nr 1306/2013 art 56 mõttes on käsitatav toetuse saaja poolt sellise tegevuse mitteelluviimine, mis ei olnud nõutav riigisisese Leader-meedet reguleeriva määruse kohaselt, kuid mille toetuse saaja oli märkinud oma toetuse taotluses esitatud "kokkuvõttesse tegevuse ja investeeringu eesmärkidest ja tegevustest" ning mis oli üks kriteeriumidest, mille alusel taotlusi paremusjärjestusse paigutamise eesmärgil hinnati?
7) Kui vastus kuuendale küsimusele on jaatav, siis kas tagasinõude muudab õigusvastaseks see, kui tagasinõue on esitatud enne viie aasta möödumist viimase väljamakse tegemisest ning kui toetuse saaja tagasinõude üle käiva kohtuvaidluse kestel rikkumise kõrvaldab?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-580/17 [59]
Euroopa Kohtu otsus, 8. mai 2019. a [60]
Lõpplahend: Tartu Halduskohtu 28. veebruari 2020. a otsus asjas nr 3-15-1188 [61]

24.
Kuupäev: **28. august 2017**
Kohtuasja number Eestis: **2-14-6942**
Kohtuasi: ***SNB-REACT***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta artikkel 4 p-i c tuleb tõlgendada selliselt, et liikmesriikidel on kohustus tunnistada

kaubamärgiomanike kollektiivse esindamise organisatsioone isikutena, kellel on õigus nõuda õiguskaitsevahendite kohaldamist kaubamärgiomanike õiguste rikkumise kaitseks enda nimel ja esitada kohtusse enda nimel hagi kaubamärgiomanike õiguste teostamiseks?
2) Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2000/31/EÜ, 8. juuni 2000, infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) artikleid 12, 13 ja 14 tuleb tõlgendada selliselt, et nendes sätestatud teenuseosutajaks, kelle suhtes kohalduvad viidatud artiklites sätestatud vastutuse piirangud, tuleb lugeda ka sellist teenuseosutajat, kelle osutatava teenuse sisuks on IP-aadresside registreerimine, võimaldades anonüümselt siduda IP-aadresse domeenidega ja nende IP-aadresside rentimine?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-521/17 [62]
Euroopa Kohtu otsus, 7. august 2018. a [63]
Lõpplahend: Tallinna Ringkonnakohtu 26. novembri 2018.a. otsus asjas nr 2-14-6942 [64]

23.
Kuupäev: **1. august 2017**
Kohtuasja number Eestis: **3-3-1-70-16**
Kohtuasi: ***Viking Motors jt***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimus:
Kas Nõukogu direktiivi (EÜ) 2006/112 artiklit 401 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene maks, mida kohaldatakse üldiselt ja mis määratakse proportsionaalselt hinnaga, kuid mida asjakohaste eeskirjade kohaselt tuleb sisse nõuda vaid kauba või teenuse tarbijale müügi etapis nõnda, et lõplik maksukoormus lasub lõpptulemusena tarbijal, ning mis kahjustab ühise lisandväärtusmaksusüsteemi toimimist ja moonutab konkurentsi?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-475/17 [65]
Euroopa Kohtu otsus, 7. august 2018. a [66]
Lõpplahend: Riigikohtu 15. märtsi 2019. a otsus nr 3-14-436/115 [67]

22.
Kuupäev: **7. juuli 2017**
Kohtuasja number Eestis: **3-17-674**
Kohtuasi: ***Argo Kalda Mardi talu***
Taotluse esitanud kohus: **Tartu halduskohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 1306/2013 art 93 lg-ga 1, art-ga 94 ja selle määruse II lisas sätestatud miinimumstandarditega on kooskõlas ühtse pindalatoetuse ja kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetuse taotlejale liikmesriigi kehtestatud nõue säilitada kivikalmeid, mille rikkumise eest kohaldatakse komisjoni delegeeritud määruse nr 640/2014 art-s 39 sätestatud halduskaristusena toetuse vähendamist 3%?
2) Kui esimesele küsimusele on vastus ei, kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 1306/2013 art 72 lg 1 punkti a, art 91 lg-te 1 ja 2 ning art 93 lg 1 ja art 94 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1307/2013 art 4 lg 1 punktide b, c ja e kohaselt tuleb ühtse pindalatoetuse ja kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetuse taotlejal häid põllumajandus- ja keskkonnaseisundi nõudeid järgida kogu enda põllumajanduslikus majapidamises või üksnes põllumajandusmaal, millele konkreetselt toetust taotletakse selleks, et välistada halduskaristuse kohaldamist?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-435/17 [68]
Euroopa Kohtu otsus, 7. august 2018. a [69]
Lõpplahend

: Tallinna Ringkonnakohtu 26. märtsi 2020. a otsus asjas nr 3-17-674 [70]

21.
Kuupäev: **13. juuni 2017**
Kohtuasja number Eestis: **3-14-387**
Kohtuasi: ***Eesti Pagar***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Komisjoni määruse (EÜ) nr 800/2008, EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse ühisturuga kokkusobivaks (üldine grupierandi määrus), artikli 8 lõiget 2 tuleks tõlgendada nii, et antud sätte kontekstis on „projekti või tegevuse teostamiseks“ töö alustatud, kui toetatav tegevus on näiteks seadme omandamine ning selle seadme ostuleping on sõlmitud? Kas liikmesriigi asutustel on pädevus hinnata nimetatud sättes sätestatud kriteeriumi rikkumist ergutava mõju nõuet rikkuvast lepingust väljumise kulu kaudu? Juhul, kui liikmesriigi asutustel on selline õigus, siis kui suurt lepingust väljumise kulu (protsentides) saab lugeda piisavalt marginaalseks ergutava mõju nõude täitmise seisukohast?
2) Kas liikmesriigi asutusel on kohustus enda poolt antud ebaseaduslik abi tagasi nõuda isegi siis, kui Euroopa Komisjon ei ole vastavasisulist otsust teinud?
3) Kas liikmesriigi asutus, kes otsustab anda abi, hinnates ebaõigesti, et tegemist on grupierandi tingimustele vastava abiga, kuid kes tegelikkuses annab ebaseaduslikku abi, saab abi saajatele tekitada õiguspärast ootust? Eelkõige, kas õiguspärase ootuse tekitamiseks abisaajale piisab sellest, kui liikmesriigi asutus on ebaseadusliku abi andmisel teadlik asjaoludest, mis tingivad abi grupierandile mittevastavuse?
Kui vastus eelnevale küsimusele on jaatav, siis on vajalik kaaluda avalikke ja eraisiku huve. Kas vastava kaalumise kontekstis omab tähtsust, kas Euroopa Komisjon on teinud kõnealuse abi osas otsuse ühisturuga kokkusobimatuks tunnistamise kohta?
4) Milline aegumistähtaeg kohaldub liikmesriigi asutuse poolt ebaseadusliku abi tagasinõudmisele? Kas see tähtaeg on 10 aastat, pärast mida abi muutub vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks, artiklitele 1 ja 15 olemasolevaks abiks ning seda ei ole võimalik enam tagasi nõuda, või 4 aastat vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta artikli 3 lõikele 1?
Mis on sellise tagasinõudmise õiguslikuks aluseks, kui abi anti struktuurifondist – Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 108 lõige 3 või Euroopa Liidu Nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta?
5) Kui liikmesriigi asutus nõuab ebaseadusliku abi tagasi, siis kas tal on seejuures kohustus nõuda abisaajalt ebaseaduslikult abilt arvestatud intressi? Juhul, kui jah, siis millised reeglid kohalduvad intressi arvutamisele – sh intressimäära ja arvestusperioodi osas?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-349/17 [71]
Euroopa Kohtu otsus, 5. märts 2019. a [72]
Lõpplahend: Tallinna Ringkonnakohtu 27. juuni 2019. a otsus asjas nr 3-14-387 [73]

20.
Kuupäev: **2. juuni 2017**
Kohtuasja number Eestis: **3-3-1-71-16**
Kohtuasi: ***Starman***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. a direktiivi 2011/83/EL artiklit 21 tuleb tõlgendada selliselt, et kaupleja võib teha kättesaadavaks telefoninumbri, millele kohaldub tavatariifist

kõrgem tariif, juhul, kui kaupleja pakub lisaks kõrgema tariifiga telefoninumbrile tarbijatele seoses sõlmitud lepinguga ühenduse võtmiseks arusaadaval ja lihtsalt kättesaadaval viisil ka tavatariifiga lauatelefoninumbrit?
2) Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas direktiivi 2011/83/EL artikkel 21 keelab olukorra, kus tarbija, kes omal vabal tahtel vaatamata kaupleja poolt tavatariifiga telefoninumbri haldamisele arusaadaval ja lihtsalt kättesaadaval viisil, kasutab seoses sõlmitud lepinguga ühenduse võtmiseks siiski kõrgendatud tariifiga telefoninumbrit, on kohustatud kauplejaga ühendust võttes maksma kõrgendatud tariifi järgi?
3) Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas direktiivi 2011/83/EL artikkel 21 piirang kohustab kauplejat esitama koos lühinumbriga kõikjal ka tavatariifiga lauatelefoninumbri ja info hinnaerinevuste kohta?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-332/17 [74]
Euroopa Kohtu otsus, 13. september 2018. a [75]
Lõpplahend: Riigikohtu 7. novembri 2018. a määrus nr 3-15-1699/61 [76]

19.
Kuupäev: **19. mai 2017**
Kohtuasja number Eestis: **2-08-484**
Kohtuasi: ***Collect Inkasso jt***
Taotluse esitanud kohus: **Tartu Maakohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EÜ) nr 805/2004, 21. aprill 2004, millega luuakse Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuete kohta art 17 punkti a tuleb tõlgendada selliselt, et menetluse algatusdokumendis, sellega samaväärses dokumendis või mis tahes kohtukutses või sellega kaasnevas dokumendis peavad olema selgesõnaliselt väljendatud kõik määruse art 17 punktis a nimetatud andmed? Täpsemalt, kas määruse art 3 lõike 1 punkti b, art 6 lõike 1 punkti c ja art 17 punkti a kohaselt on välistatud kohtulahendi kinnitamine Euroopa täitekorraldusena, kui võlgnikku ei ole teavitatud asutuse aadressist, kuhu vastus esitada, kuid teda on teavitatud kõigist teistest art 17 punktis a nimetatud andmetest?
2) Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EÜ) nr 805/2004, 21. aprill 2004, millega luuakse Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuete kohta art 18 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada selliselt, et kui päritoluliikmesriigi menetlus ei vasta määruse (EÜ) nr 805/2004 artiklis 17 sätestatud menetlusnõuetele, on mittevastavuse heastamise eelduseks, et võlgnikule on kohtuotsuses või koos sellega õigeaegselt teada antud kõik määruse art 18 lõike 1 punktis b nimetatud andmed? Täpsemalt, kas on välistatud kohtulahendi kinnitamine Euroopa täitekorraldusena, kui võlgnikku ei ole teavitatud asutuse aadressist, kuhu vastuväide esitada, kuid teda on teavitatud kõigist teistest art 18 lõike 1 punktis b nimetatud andmetest?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-289/17 [77]
Euroopa Kohtu otsus, 28. veebruar 2018. a [78]
Lõpplahend: Tartu Ringkonnakohtu 26. märtsi 2018. a määrus asjas nr 2-08-484 [79]

18.
Kuupäev: **7. aprill 2016**
Kohtuasja number Eestis: **3-2-1-2-16**
Kohtuasi: ***Bolagsupplysningen ja Ilsjan***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 12. detsembri 2012. a määruse (EÜ) nr 1215/20121 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades art 7 p 2 tuleb tõlgendada selliselt, et kui isiku õigusi on väidetavalt rikutud tema kohta internetis ebaõigete andmete avaldamisega ning tema kohta käivate kommentaaride eemaldamata jätmisega, võib isik esitada ebaõigete andmete

ümberlükkamise ja tema õigusi rikkuvate kommentaaride eemaldamise hagi iga liikmesriigi kohtusse, mille territooriumil on või oli internetis avaldatud teave kättesaadav, selle liikmesriigi territooriumil tekkinud kahju osas?
2) Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 12. detsembri 2012. a määruse (EÜ) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades art 7 p 2 tuleb tõlgendada selliselt, et juriidiline isik, kelle õigusi on väidetavalt rikutud internetis ebaõigete andmete avaldamisega ning tema kohta käivate kommentaaride eemaldamata jätmisega, võib andmete ümberlükkamise, kommentaare eemaldama kohustamise ning internetis ebaõigete andmete avaldamise tõttu tekkinud varalise kahju hüvitamise nõuetega pöörduda kogu temale tekitatud kahju osas selle riigi kohtute poole, kus on tema huvide kese?
3) Kui vastus teisele küsimusele on jaatav, siis kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 12. detsembri 2012. a määruse (EÜ) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades art 7 p 2 tuleb tõlgendada selliselt, et:
- juriidilise isiku huvide kese asub, ja seega juriidilisele isikule kahju tekkimist võib eeldada liikmesriigis, kus on juriidilise isiku asukoht; või
- juriidilise isiku huvide keskme, ja seega juriidilisele isikule kahju tekkimise paiga kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta kõiki asjaolusid, nagu juriidilise isiku asu- ja tegevuskoht, klientide asukoht ning tehingute sõlmimise mudel?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-194/16 [80]
Euroopa Kohtu otsus, 17. oktoober 2017. a [81]
Lõpplahend: Riigikohtu 21. detsembri 2017. a määrus nr 2-16-4631/22 [82]

17.
Kuupäev: **2. november 2015**
Kohtuasja number Eestis: **3-2-1-88-15**
Kohtuasi: ***F. Hoffmann-La Roche***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 6. mai 2009. a määruse nr 469/20091 ravimite täiendava kaitse tunnistuse kohta (kodifitseeritud versioon) art 21 lg -t 2 tuleb tõlgendada selliselt, et liikmesriigis väljaantud täiendava kaitse tunnistuse, mis anti välja enne kõnealuse riigi Euroopa Liiduga liitumist riigisisese õiguse alusel ja mille kehtivusaeg toimeaine suhtes oleks täiendava kaitse tunnistuses märgitu järgi pikem kui 15 aastat alates ajast, kui anti toimeainest koosneva või seda sisaldava ravimi suhtes esmane müügiluba liidus, kehtivusaeg lüheneb?
2) Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 6. mai 2009. a määruse nr 469/2009 ravimite täiendava kaitse tunnistuse kohta (kodifitseeritud versioon) art 21 lg 2 on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega, eelkõige Euroopa Liidu üldpõhimõtetega omandatud õiguste kaitse kohta, õiguse tagasiulatuva mõju keelu põhimõttega ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-572/15 [83]
Euroopa Kohtu otsus, 5. oktoober 2016. a [84]
Lõpplahend: Riigikohtu 18. jaanuari 2017. a määrus asjas nr 3-2-1-88-15 [85]

16.
Kuupäev: **2. juuni 2015**
Kohtuasja number Eestis: **2-13-30424**
Kohtuasi: ***Nikolajeva***
Taotluse esitanud kohus: **Harju Maakohus**

Esitatud küsimused:
1)

Kas ühenduse kaubamärkide kohus peab tegema nõukogu 26. veebruari 2009. aasta määruse (EÜ) nr 207/2009 ühenduse kaubamärgi kohta (kodifitseeritud versioon, edaspidi määrus nr 207/2009) artikli 102 lõikes 1 ette nähtud korralduse ka olukorras, kus hageja seda oma nõuetega ei taotle ja pooled ei väida, et kostja oleks rikkunud ühenduse kaubamärgiga seotud õigusi või ähvardanud neid rikkuda pärast teatavat minevikus olevat kuupäeva, või on vastava sisuga nõude ja asjaolu esitamata jätmine „eripõhjus" viidatud sätte esimese lause tähenduses?
2) Kas määruse nr 207/2009 artikli 9 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et ühenduse kaubamärgi omanik saab nõuda kolmandalt isikult kaubamärgiga identse tähise kasutamise eest ajavahemikul alates kaubamärgi taotluse avaldamisest kuni kaubamärgi registreerimise avaldamiseni üksnes mõistlikku kompensatsiooni artikli 9 lõike 3 teise lause alusel, mitte aga rikkumise teel saadu hariliku väärtuse ja kahju hüvitamist, ning ajavahemikul kuni kaubamärgi taotluse avaldamiseni puudub ka mõistliku kompensatsiooni nõudeõigus?
3) Mis laadi kulutusi ja muid hüvitisi hõlmab mõistlik kompensatsioon määruse nr 207/2009 artikli 9 lõike 3 teise lause alusel, sh kas ja millistel asjaoludel võib sellega olla hõlmatud kaubamärgiomaniku mittevaralise kahju hüvitis?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-280/15 [86]
Euroopa Kohtu otsus, 22. juuni 2016. a [87]
Lõpplahend: Harju Maakohtu 29. septembri 2016. a määrus asjas nr 2-13-30424

15.
Kuupäev: **15. oktoober 2013**
Kohtuasja number Eestis: **3-10-3008**
Kohtuasi: ***Statoil Fuel & Retail***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Liidu nõukogu direktiivi 2008/118/EÜ, 16. detsember 2008, mis käsitleb aktsiisi üldist korda ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 92/12/EMÜ (edaspidi: Euroopa Liidu nõukogu direktiiv 2008/118/EÜ) artikli 1 lõikes 2 sätestatud erieesmärgina saab käsitleda ühistranspordi korraldamise rahastamist kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil, kui sellise ülesande täitmine ja rahastamine on kohaliku omavalitsuse kohustus?
2) Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas Euroopa Liidu nõukogu direktiivi 2008/118/EÜ artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on kooskõlas siseriiklikus õiguses sellise kaudse maksu ettenägemine, mida makstakse aktsiisikauba lõpptarbijale müügilt ja mida kasutatakse üksnes ühistranspordi korraldamiseks, kui ühistranspordi korraldamine on maksu saajaks oleva kohaliku omavalitsuse kohustus, mida tuleb täita sõltumata sellise kaudse maksu olemasolust, ning kogutava maksu suurusest lõpptulemusena ühistranspordi korraldamise rahastamise tase automaatselt ei sõltu, sest ühistranspordi korraldamiseks eraldatava summa suurus on täpselt kindlaks määratud nii, et kui kogutavat kaudset maksu laekub rohkem, väheneb selle võrra avaliku võimu poolt muude rahaliste vahendite eraldamine ühistranspordi korraldamiseks ning vastupidi, kui müügimaksu laekub vähem, tuleb kohaliku omavalitsuse muid rahalisi vahendeid ühistranspordi korraldamiseks selle võrra suurendada, maksu prognoositust erineva laekumise korral on aga võimalik ühistranspordi korraldamiseks tehtavate kulutuste suuruse muutmine kohaliku omavalitsuse eelarve muutmise teel?
3) Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas Euroopa Liidu nõukogu direktiivi 2008/118/EÜ artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on kooskõlas aktsiisikauba täiendav maksustamine kaudse maksuga, mille kasutamise sihtotstarve määratakse kindlaks pärast sellise kaudse maksu maksukohustuse tekkimise aega?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-553/13 [88]
Euroopa Kohtu otsus, 5. märts 2015. a [89]
Lõpplahend: Tallinna Ringkonnakohtu 27. aprilli 2015. a otsus asjas nr 3-10-3008

14.

Kuupäev: **21. märts 2013**
Kohtuasja number Eestis: **3-3-1-2-13**
Kohtuasi: ***Liivimaa Lihaveis***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Eesti-Läti programmis 2007–2013 osalevatel liikmesriikidel on nõukogu 11. juuli 2006. a määruse (EÜ) nr 1083/2006 artikli 63 lõikes 1 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. a määruse (EÜ) nr 1080/2006 artikli 14 lõikes 3 nimetatud seirekomitee moodustamisel Euroopa Liidu lepingu artikli 19 lõike 1 kolmandast lausest ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 lõikest 1 tulenevalt kohustus kokku leppida, milline kohus on pädev lahendama seirekomitee otsuste peale esitatud kaebusi ja millise õiguse alusel toimub kaebuse lahendamine?
2) Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, kuid selline kokkulepe puudub, siis kas nõukogu 11. juuli 2006. a määruse (EÜ) nr 1083/2006 artikli 63 lõikega 2 on kooskõlas, kui seirekomitee otsuse peale esitatud kaebuse lahendab siseriikliku õiguse alusel sama liikmesriigi kohus, kelle isik esitas kaebuse?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-175/13 [90]
Euroopa Kohtu määrus, 10. veebruar 2015. a [91]
Lõpplahend: Tartu Halduskohtu 3. septembri 2015. a määrus asjas nr 3-10-2861 [92]

13.
Kuupäev: **27. detsember 2012**
Kohtuasja number Eestis: **3-10-2475**
Kohtuasi: ***Baltic Agro***
Taotluse esitanud kohus: **Tartu Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Nõukogu määruse nr 661/20082 art 3 lg-t 1 tuleb tõlgendada selliselt, et importija ja esimene sõltumatu klient ühenduses peavad alati olema üks ja sama isik?
2) Kas Nõukogu määruse nr 661/2008 art 3 lg-t 1 koosmõjus komisjoni otsusega nr 2008/5774 tuleb tõlgendada selliselt, et dumpinguvastase tollimaksu vabastus laieneb ainult sellele esimesele sõltumatule kliendile ühenduses, kes ei ole deklareeritavat kaupa enne deklaratsiooni esitamist edasi müünud?
3) Kas Nõukogu määrusega nr 2913/92kehtestatud ühenduse tolliseadustiku art-t 66 koosmõjus Komisjoni määruse nr 2454/93 art-ga 251 ja ülejäänud tollideklaratsiooni hilisemaid muudatusi puudutavate menetlussätetega tuleb tõlgendada selliselt, et kauba importimisel vale kaubasaaja deklaratsioonile märkimisel tuleb võimaldada deklaratsioon ka peale kauba vabastamist taotluse alusel kehtetuks tunnistada ja kaubasaaja kanne parandada olukorras, kus õige kaubasaaja kande korral oleks tulnud Nõukogu määruse nr 661/2008 art 3 lg-s 1 ettenähtud maksuvabastust kohaldada, või tuleb sellises olukorras tõlgendada Nõukogu määrusega nr 2913/92 kehtestatud ühenduse tolliseadustiku art 220 lg 2 p-I b selliselt, et tollil ei ole õigust teha järelarvestuskannet?
4) Kui vastus küsimuse 3) mõlemale alternatiivile on eitav, siis kas Euroopa Liidu põhiõiguste harta art-ga 20 koosmõjus Euroopa Liidu Toimimise Lepingu art 28 lg-ga 1 ja art-ga 31 on kooskõlas, kui Nõukogu määrusega nr 2913/92 kehtestatud ühenduse tolliseadustiku art 66 koosmõjus Komisjoni määruse nr 2454/93 art-ga 251 ja ülejäänud tollideklaratsiooni hilisemaid muudatusi puudutavate menetlussätetega ei võimalda deklaratsiooni peale kauba vabastamist taotluse alusel kehtetuks tunnistada ja kaubasaaja kannet parandada olukorras, kus õige kaubasaaja kande korral oleks tulnud Nõukogu määruse nr 661/2008 art 3 lg-s 1 ettenähtud maksuvabastust kohaldada?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-3/13 [93]
Euroopa Kohtu otsus, 17. september 2014. a [94]
Lõpplahend: Tartu Ringkonnakohtu 24. oktoobri 2014. a otsus asjas nr 3-10-2475

12.

Kuupäev: **23. november 2012**
Kohtuasja number Eestis: **3-10-2861**
Kohtuasi: ***Liivimaa Lihaveis***
Taotluse esitanud kohus: **Tartu Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Nõukogu määruse nr 1083/2006 artikli 63 lõikega 2 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 on kooskõlas kahe liikmesriigi poolt ühiselt asutatud seirekomisjoni töökord, nagu seda on Eesti-Läti programmi 2007-2013 Seirekomitee poolt vastu võetud Programmi juhend, mis näeb ette, et Seirekomitee otsused ei kuulu edasikaebamisele mitte üheski kohtus (Programmi juhendi punkti 6.6 neljas lõik: "The decisions of the Monitoring Committee are not appealable at any place of jurisdiction.")?
2) Kui vastus küsimusele 1) on eitav, kas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada selliselt, et Eesti-Läti programmi 2007-2013 Seirekomitee poolt vastu võetud Programmi juhendi punkti 6.6 neljas lõik on liidu institutsiooni, organi või asutuse õigusakt, mis tuleb tunnistada kehtetuks?
3) Kui vastus küsimusele 1) on eitav, siis kas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 263 lõike 1 lauset 2 koosmõjus artikli 256 lõikega 1 ja artikliga 274 tuleb tõlgendada selliselt, et Eesti-Läti programmi 2007-2013 Seirekomitee otsuste peale esitatud kaebusi on pädev lahendama Euroopa Liidu Üldkohus või on selleks siseriikliku õiguse järgi pädev kohus?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-562/12 [95]
Euroopa Kohtu otsus, 17. september 2014. a [96]
Lõpplahend: Tartu Halduskohtu 3. septembri 2015. a määrus asjas nr 3-10-2861 [92]

11.
Kuupäev: **5. detsember 2012**
Kohtuasja number Eestis: **3-3-1-25-12**
Kohtuasi: ***Sintax Trading***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas määruse nr 1383/2003 art 13 lg s 1 nimetatud "menetlus, tegemaks kindlaks, kas intellektuaalomandi õigust on rikutud" võib toimuda ka tolliasutuses või peab määruse III peatükis käsitletud "juhtumi kohta otsuse tegemiseks pädev asutus" olema tollist eraldiseisev?
2) Määruse nr 1383/2003 preambuli p 2 nimetab määruse ühe eesmärgina tarbijate kaitset ning preambuli p 3 kohaselt tuleks sisse seada menetlus, mis võimaldab tollil intellektuaalomandi õigust rikkuva kauba ühenduse tolliterritooriumile sisseveo keeldu võimalikult tõhusalt rakendada, piiramata seejuures määruse preambuli p 2 ja rakendusmääruse nr 1891/2004 preambuli p 1 kohast seadusliku kaubavahetuse vabadust. Kas nende eesmärkidega on kooskõlas olukord, kus määruse nr 1383/2003 art s 17 sätestatud meetmete kasutamine on võima¬lik üksnes juhul, kui õigusevaldaja algatab määruse art 13 lg s 1 nimetatud intellektuaalomandi õiguse rikkumise kindlaks¬tegemise menetluse, või peab nende eesmärkide tõhusaks järgimiseks ka tollil olema võimalus vastav menetlus algatada?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-583/12 [97]
Euroopa Kohtu otsus, 9. aprill 2014. a [98]
Lõpplahend: Riigikohtu 18. septembri 2014. a otsus asjas nr 3-3-1-25-12 [99]

10.
Kuupäev: **23. november 2012**
Kohtuasja number Eestis: **3-3-1-13-12**
Kohtuasi: ***Nordecon ja Ramboll Eesti***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:

1) Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 31. märtsi 2004. a direktiivi nr 2004/18/EÜ "Ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta" artikli 30 lõiget 2 tuleb tõlgendada selliselt, et see lubab ostjal pidada pakkujatega läbirääkimisi selliste pakkumiste üle, mis ei vasta hanke tehnilises kirjelduses sätestatud kohustuslikele nõuetele?
2) Kui vastus küsimusele 1) on jaatav, siis kas direktiivi 2004/18 artikli 30 lõiget 2 tuleb tõlgendada selliselt, et see lubab ostjal läbirääkimiste käigus pärast pakkumiste avamist muuta tehnilise kirjelduse kohustuslikke nõudeid tingimusel, et ei muutu hankelepingu ese ja tagatakse kõikide pakkujate võrdne kohtlemine?
3) Kui vastus küsimusele 2) on jaatav, siis kas direktiivi 2004/18 artikli 30 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega oleks vastuolus regulatsioon, mis välistab tehnilise kirjelduse kohustuslike nõuete muutmise läbirääkimiste käigus pärast pakkumiste avamist?
4) Kui vastus küsimusele 1) on jaatav, siis kas direktiivi 2004/18 artikli 30 lõiget 2 tuleb tõlgendada selliselt, et see keelab ostjal tunnistada parimaks sellise pakkumise, mis läbirääkimiste lõpuks ei ole tehnilise kirjelduse kohustuslike nõuetega kooskõlas?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-561/12 [100]
Euroopa Kohtu otsus, 5. detsember 2013. a [101]
Lõpplahend: Riigikohtu 6. märtsi 2014. a otsus asjas nr 3-3-1-13-12 [102]

9.
Kuupäev: **5. juuni 2012**
Kohtuasja number Eestis: **3-12-52**
Kohtuasi: ***Ragn-Sells***
Taotluse esitanud kohus: **Tartu Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõiget 1 koosmõjus artikliga 102, samuti kaupade vaba liikumist, asutamisvabadust ja teenuste osutamise vabadust tuleb tõlgendada selliselt, et ühegagi neist ei ole vastuolus, kui liikmesriik lubab teatud piirkonnas anda olmejäätmete töötlemiseks ainuõiguse kindlat jäätmekäitluskohta haldavale ettevõttele ja võtta temalt selle eest tasu olukorras, kus 260 km raadiuses tegutseb mitmeid konkureerivaid ettevõtteid, kellele kuuluvad mitmed erinevad keskkonna nõuetele vastavad ja võrdväärset tehnoloogiat kasutavad jäätmekäitluskohad?
2) Kas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõiget 2 tuleb tõlgendada selliselt, et sellega ei ole vastuolus, kui liikmesriik loeb majanduslikeks üldhuviteenusteks esiteks jäätmete kogumise ja veo ning teiseks jäätmetöötluse, kuid lahutab need teenused üksteisest, piirates sellega vaba konkurentsi jäätmekäitluse turul?
3) Kas jäätmete kogumise ja veo teenuse kontsessiooni andmise menetluses, mille tingimuseks on kontsessioonilepinguga määratud piirkonnas jäätmete töötlemise ainuõiguse andmine kahele ettevõttele, saab välistada Euroopa Liidu toimimise lepingu konkurentsiõiguse sätete kohaldatavuse?
4) Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. a direktiivi 2008/98/EÜ artikli 16 lõiget 3 tuleb tõlgendada selliselt, et liikmesriik võib läheduse põhimõttele tuginedes piirata konkurentsi, lubada anda jäätmetöötluse ainuõigus jäätmete tekkimise piirkonna lähimat jäätmekäitluskohta haldavale ettevõttele ja võtta temalt selle eest tasu olukorras, kus 260 km raadiuses tegutseb mitmeid konkureerivaid ettevõtteid, kellele kuuluvad mitmed erinevad keskkonna nõuetele vastavad ja võrdväärset tehnoloogiat kasutavad jäätmekäitluskohad?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-292/12 [103]
Euroopa Kohtu otsus, 12. detsember 2013. a [104]
Lõpplahend: Tartu Ringkonnakohtu 30. mai 2014. a otsus asjas nr 3-12-52 [105]

8.
Kuupäev: **4. mai 2012**

Kohtuasja number Eestis: **3-09-1885**
Kohtuasi: ***A. Karuse***
Taotluse esitanud kohus: **Tartu Ringkonnakohus**

Esitatud küsimus:
Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 561/2006 artikkel 13 lõige 1 punktiga h lubatud erandi määratlemisel kasutatud terminit „seoses teehooldusega“ tuleb tõlgendada selliselt, et see hõlmab mööda üldkasutatavat maanteed karjäärist teeparandus- ja -hooldustööde paika kruusa vedava 25,5-tonnise täismassiga kallurauto?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-222/12 [106]
Euroopa Kohtu otsus, 13. märts 2014. a [107]
Lõpplahend: Tartu Ringkonnakohtu 29. augusti 2014. a otsus asjas nr 3-09-1885 [108]

7.
Kuupäev: **17. märts 2011**
Kohtuasja number Eestis: **3-3-1-55-10**
Kohtuasi: ***Pimix***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 288 koostoimes ühinemisakti artikliga 58 saab Euroopa Kohtu praktikat (11. detsembri 2007. a otsus kohtuasjas C-161/06: Skoma-Lux (EKL 2007, lk I-10841), 4. juuni 2009. a otsus kohtuasjas C-560/07: Balbiino (EKL 2009, lk I-4447) ja 29. oktoobri 2009. a otsus kohtuasjas C-140/08: Rakvere Lihakombinaat (EKL 2009, lk I-10533)) arvesse võttes tõlgendada selliselt, et üksikisikult saab nõuda Euroopa Komisjoni 10. novembri 2003. a määrusest (EÜ) nr 1972/2003 tuleneva kohustuse täitmist ka
a) sellest hoolimata, et nimetatud määrus ei olnud 1. mai 2004. a seisuga eesti keeles Euroopa Liidu Teatajas avaldatud
b) ning liikmesriigi seadusandja ei korranud määruses sätestatud põllumajandustoote mõistet siseriiklikus õigusaktis, vaid piirdus viitega nimetatud nõuetekohaselt avaldamata määruse artikli 4 lõikele 5,
c) kuid üksikisik täitis ühe sellest määrusest tuleneva kohustuse (deklareeris laovaru õige kaubakoodi järgi) ja ta ei ole seda kohustust vaidlustanud
d) ja talle määrati liikmesriigi pädeva asutuse poolt maks ajal, mil määrus nr 1972/2003 oli juba eesti keeles Euroopa Liidu Teatajas avaldatud?
2) Kas ühinemisakti art-st 58, Euroopa Liidu toimimise lepingu art 297 lg-st 1 ning Euroopa Komisjoni 10. novembri 2003. a määruse (EÜ) nr 1972/2003 kolmandast põhjendusest ja art-st 4 koostoimes saab järeldada, et liikmesriik võib nõuda üksikisikult maksu ülemäärase varu eest, kui määrus nr 1972/2003 ei olnud 1. mai 2004. a seisuga eesti keeles Euroopa Liidu Teatajas avaldatud, kuid liikmesriigi pädeva asutuse poolt hiljem maksu määramise ajal oli nimetatud määrus juba eesti keeles Euroopa Liidu Teatajas avaldatud?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-146/11 [109]
Euroopa Kohtu otsus, 12. juuli 2012. a [110]
Lõpplahend: Riigikohtu 18. oktoobri 2012. a määrus asjas nr 3-3-1-55-10 [111]

6.
Kuupäev: **6. november 2009**
Kohtuasja number Eestis: **3-08-957**
Kohtuasi: ***Rakvere Piim ja Maag Piimatööstus***
Taotluse esitanud kohus: **Tartu Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:
1)

Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 29. aprilli 2004. a määruse nr 882/2004/EÜ ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loo-matervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagami-seks, artikli 27 lõike 4 punkti a tuleb tõlgendada selliselt, et see ei keela ettevõtjalt sama määruse IV lisa A jaos nimetatud tegevuste osas sama määruse IV lisa B jaos sätestatud minimaalses määras lõivu nõudmist isegi siis, kui vastutavate pädevate asutuste poolt seoses sama määruse VI lisas loetletud nimetustega kantavad kulud on madalamad kui eelpoolnimetatud minimaalsed määrad?
2) Kas eelmises küsimuses nimetatud tingimustel on liikmesriigil õigus kehtestada sama määruse IV lisa A jaos nimetatud tegevuste osas sama määruse IV lisa B jaos sätestatud minimaalsetest määrast madalamaid lõive, kui vastutavate pädevate asutuste poolt seo-ses sama määruse VI lisas loetletud nimetustega kantavad kulud on madalamad kui eel-poolnimetatud minimaalsed määrad ilma, et oleks täidetud sama määruse artikli 27 lõi-kes 6 sätestatud tingimused?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-523/09 [112]
Euroopa Kohtu otsus, 7. juuli 2011. a [113]
Lõpplahend: Tartu Ringkonnakohtu 31. augusti 2011. a määrus asjas nr 3-08-957

5.
Kuupäev: **11. juuni 2009**
Kohtuasja number Eestis: **3-08-1317**
Kohtuasi: ***Novo Nordisk***
Taotluse esitanud kohus: **Tartu Ringkonnakohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiivi 2001/83/EÜ1 inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (koos muudatuste ja täiendustega) artikkel 87 lõiget 2 tuleb tõlgendada selliselt, et see laieneb ka meditsiiniajakirjadest või muudest teadustöödest pärinevatele tsitaatidele, mis sisalduvad ravimi väljakirjutamise õigust omavatele isikutele suunatud ravimireklaamis?
2) Kas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiivi 2001/83/EÜ inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (koos muudatuste ja täiendustega) artikkel 87 lõiget 2 tuleb tõlgendada selliselt, et see keelab avaldada ravimireklaamis väiteid, mis on vastuolus ravimi omaduste kokkuvõttega, kuid ei nõua, et kõik ravimireklaamis sisalduvad väited peaks sisalduma ravimi omaduste kokkuvõttes või olema kokkuvõttes loetletud andmetest tuletatavad?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-249/09 [114]
Euroopa Kohtu otsus, 5. mai 2011. a [115]
Lõpplahend: Riigikohtu 21. juuni 2012. a otsus asjas nr 3-3-1-26-12 [116]

4.
Kuupäev: **19. märts 2008**
Kohtuasja number Eestis: **3-07-845**
Kohtuasi: ***Rakvere Lihakombinaat***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Halduskohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas külmutatud kana mehaanilisel konditustamisel saadav lihamass (lihamassi on esmakordselt defineeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. a määruse (EÜ) nr. 853/2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu hügieeni eeskirjad, I lisa p-s 1.14) tuleb 1. mai 2004. a seisuga liigitada Nõukogu 23. juuli 1987. a määruse (EMÜ) nr. 2658/87 tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta I lisas KN koodi 0207 14 10 või KN koodi 0207 14 99 alla?
2)

Kui küsimuses 1 kirjeldatud toode tuleb liigitada KN koodi 0207 14 10 alla, taotleda eelotsust järgmistes küsimustes:
2a) Kas Komisjoni määruse (EÜ) nr. 1972/2003 artikli 4 lõiked 1 ja 2 välistavad ettevõtja üleliigse laovaru suuruse kindlakstegemise selliselt, et automaatselt arvestatakse üleliigsest laovarust maha (loetakse ülekandevaruks) ettevõtja 2004. a 1. maile eelnenud nelja tegutsemisaasta keskmine laovaru 1. mai seisuga, mida suurendatakse 1,2 korda?
Kui vastus on jaatav, siis kas vastus oleks teistsugune, kui ülekandevaru ja üleliigse laovaru suuruse määramisel on võimalik arvesse võtta ka ettevõtja tootmis-, töötlemis- või müügimahu kasvu, põllumajandustoote lõppvalmimistähtaega, laovarude tekkimise aega, samuti ettevõtjast mitteolenevaid muid asjaolusid?
2b) Kas Komisjoni määruse (EÜ) nr. 1972/2003 eesmärgiga on kooskõlas üleliigse laovaru tasu sissenõudmine ka juhul, kui ettevõtjal tuvastatakse 1. mai 2004. a seisuga üleliigne laovaru, kuid ettevõtja tõendab, et ta üleliigse laovaru turustamisest pärast 1. maid 2004. a hinnavahe näol reaalset kasu ei saanud?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-140/08 [117]
Euroopa Kohtu otsus, 29. oktoober 2009. a [118]
Lõpplahend: Tallinna Ringkonnakohtu 21. novembri 2012. a määrus asjas nr 3-07-845 [119]

3.
Kuupäev: **16. jaanuar 2008**
Kohtuasja number Eestis: **3-07-739**
Kohtuasi: ***Pärltigu***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Halduskohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Nõukogu 23. juuli 1987. aasta määruse (EMÜ) nr. 2658/87 tariifi- ja statistikaslatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta I lisaks olevat ühise tollitariifistiku kombineeritud nomenklatuuri tuleb tõlgendada selliselt, et tehistingimustes kasvatatud Atlandi väärislõhe (Salmo salar) külmutatud selgroog (luud koos kalalihaga), mis saadakse peale kala fileerimist, mis on inimtoiduks kõlblik ning mida turustatakse tavaliselt toidukaubana kuulub
a) alamrubriiki 0511 9110, nimetusega „kalajäätmed“
või
b) alamrubriiki 0303 2200 15, nimetusega „muu Atlandi väärislõhe (Salmo salar) muud osad“?
2) Kui vastus esimesele küsimusele on variant b, siis kas Nõukogu 17. jaanuari 2006. aasta määruse (EÜ) nr. 85/2006, millega kehtestatakse Norrast pärit tehistingimustes kasvatatud lõhe impordi suhtes lõplik dumpinguvastane tollimaks ning nõutakse lõplikult sisse nimetatud impordi suhtes kehtestatud ajutine tollimaks, artikli 1 lõikes 5 sisalduv tabel on kehtetu vastuolu tõttu Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklis 5 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega, kuivõrd nimetatud tabeli kohaselt on külmutatud lõhe selgroole kehtestatud minimaalne impordihind kõrgem kui tervele kalale ning roogitud, peaga kalale kehtestatud minimaalne impordihind?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-56/08 [120]
Euroopa Kohtu otsus, 16. juuli 2009. a [121]
Lõpplahend: Tallinna Halduskohtu 10. augusti 2009. a määrus asjas nr 3-07-739 [122]

2.
Kuupäev: **28. november 2007**
Kohtuasja number Eestis: **3-07-902**
Kohtuasi: ***Balbiino***
Taotluse esitanud kohus: **Tallinna Halduskohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Liidu õigus, eelkõige Komisjoni määruse (EÜ) nr. 60/2004 artikli 6 lõige 1 koosmõjus Komisjoni määruse (EÜ) nr. 832/2005 preambula põhjendusega 3, samuti Komisjoni määruse (EÜ) nr. 1972/2003 artikli 4 lõiked 1 ja 2 välistavad ettevõtja üleliigse laovaru suuruse kindlakstegemise selliselt, et automaatselt arvestatakse üleliigsest laovarust maha (loetakse ülekandevaruks) ettevõtja 2004. aasta 1. maile eelnenud tegutsemisaastate, kuid mitte rohkem kui nelja tegutsemisaasta keskmine laovaru 1. mai seisuga, mida suurendatakse 1,2 korda?
Kui vastus on jaatav, siis kas vastus oleks teistsugune, kui ülekandevaru ja üleliigse laovaru suuruse määramisel on võimalik arvesse võtta ka ettevõtja tootmis-, töötlemis- või müügimahu kasvu, põllumajandustoote lõppvalmimistähtaega, laovarude tekkimise aega, samuti ettevõtjast mitteolenevaid muid asjaolusid?
2) Kas Euroopa Liidu õiguse, eelkõige Komisjoni määruse (EÜ) nr. 1972/2003 eesmärgiga on kooskõlas 1. mai 2004. aasta seisuga ettevõtja valduses olnud kogu põllumajandustoote laovaru lugemine ettevõtja üleliigseks laovaruks?
3) Kui ettevõtja asus vastava põllumajandustoote käitlemisega tegelema vähem kui 1 aasta enne 1. maid 2004. a., siis kas Euroopa Liidu õigus, eelkõige Komisjoni määruse (EÜ) nr. 1972/2003 artikkel 4 ning Komisjoni määruse (EÜ) nr. 60/2004 artikkel 6 välistavad selle, et nimetatud ettevõtja ise peab tõendama, et 2004. aasta 1. mail tema valduses oleva põllumajandustoote laovaru suurus on vastavuses tema tavapäraselt toodetava, müüdava, muul viisil tasu eest või tasuta üleantava või soetatava põllumajandustoote laovaru suurusega?
Kui vastus on jaatav, siis kas vastus oleks teistsugune, kui sõltumata ettevõtja tõendamiskohustusest on haldusorganil kohustus võtta ettevõtja poolt esitatud põllumajandustoote deklaratsiooni alusel ettevõtja ülekandevaru ja üleliigse laovaru määramisel arvesse ettevõtja pärast 2004. aasta 1. maid toimunud tootmis-, töötlemis- või müügimahu ja laovaru kasvu?
4) Kas Komisjoni määruse (EÜ) nr. 1972/2003 ning Komisjoni määruse (EÜ) nr. 60/2004 eesmärgiga on kooskõlas üleliigse laovaru tasu sissenõudmine ka juhul, kui ettevõtjal tuvastatakse 1. mai 2004. a. seisuga üleliigne laovaru, kuid ettevõtja tõendab, et ta üleliigse laovaru turustamisest pärast 1. maid 2004. a. hinnavahe näol reaalset kasu ei saanud?
5) Kas Komisjoni määruse (EÜ) nr. 60/2004 artikli 6 lõikes 3 sätestatut, millest nähtuvalt võetakse suhkru, isoglükoosi või fruktoosi ülemääraste koguste tuvastamisel arvesse muuhulgas ladustamisrajatiste mahtu, saab tõlgendada selliselt, et olukorras, kus ettevõtja ladustamisrajatiste maht on liitumisele eelnenud aasta jooksul suurenenud, annab see aluse 2004. aasta 1. mai seisuga ettevõtja valduses oleva põllumajandustoote üleliigse laovaru vähendamiseks, olenemata ettevõtja majandustegevusest, põllumajandustoote töötlemismahust ning põllumajandustoote laovarude suurusest 2004. aasta 1. maile eelnenud tegutsemisaastate ning 2004. aasta 1. maile järgnenud kahe aasta jooksul?
6) Kas Komisjoni määruse (EÜ) nr. 1972/2003 artikkel 10 välistab ettevõtjalt üleliigse laovaru tasu sissenõudmise maksuteatega olukorras, kus maksuteade on koostatud küll määruse kohaldamise ajal, 30. aprillil 2007. a., kuid on siseriikliku õiguse kohaselt ettevõtja suhtes täitmiseks kohustuslikuna kehtima hakanud pärast Komisjoni määruse kohaldamise lõpp-tähtaega, ning siseriiklik õigus laovaru tasu sissenõudmiseks tähtaega ei kehtesta?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-560/07 [123]
Euroopa Kohtu otsus, 4. juuni 2009. a [124]
Lõpplahend: Tallinna Ringkonnakohtu 18. oktoobri 2012. a määrus asjas nr 3-07-902 [125]

1.
Kuupäev: **14. mai 2007**
Kohtuasja number Eestis: **3-3-1-95-06**
Kohtuasi: ***JK Otsa Talu***
Taotluse esitanud kohus: **Riigikohus**

Esitatud küsimused:
1) Kas Euroopa Liidu Nõukogu 17. mai 1999. aasta määruse (EÜ) nr 1257/1999 "Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi (EAGGF) toetuse kohta maaelu arendamiseks ning teatavate määruste muutmise ja kehtetuks tunnistamise kohta" artiklites 22 kuni 24 sätestatud põllumajanduse keskkonnapoliitika toetuse eesmärgiga on kooskõlas:
a) üksnes nende taotlejate jätkuv toetamine, kellele on selle programmi raames juba eelmisel eelarveaastal tehtud põllumajanduse keskkonnapoliitika toetuse määramise otsus ja kellel on keskkonnapoliitikaga seotud kohustus,
või
b) toetada igal eelarveaastal ka uusi taotlejaid, kes on valmis võtma keskkonnasõbraliku tootmise kohustuse ja korraldavad sellest tulenevalt oma tootmise nõuetele vastavaks?
2) Kui vastus esimesele küsimusele on variant b, kas siis EL Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999 art 24 lg 1 koosmõjus art 37 lg-ga 4 ja art-ga 39 võimaldab liikmesriigil, kui programmi raames selgub, et esmakordse toetuse eraldamiseks ei ole enam piisavalt eelarvevahendeid:
a) muuta põllumajanduse keskkonnapoliitika toetuse taotlemise ja andmise esialgset regulatsiooni ning nõudeid ja sätestada, et toetust võib taotleda üksnes siis, kui taotlejale on eelmisel eelarveaastal tehtud toetuse määramise otsus ja tal on seetõttu kehtiv keskkonnasõbraliku tootmise kohustus,
või
b) vähendada proportsionaalselt kõikide põllumajanduse keskkonnapoliitika toetuse nõuetele vastavate taotlejate toetust?

Kohtuasja number Euroopa Kohtus: C-241/07 [126]
Euroopa Kohtu otsus, 4. juuni 2009. a [127]
Lõpplahend: Riigikohtu 9. septembri 2009. a otsus asjas nr 3-3-1-95-06 [128]

Allikas URL: https://www.riigikohus.ee/et/eesti-kohtute-eelotsusetaotlused

Lingid
[1] https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/6008/oj/est
[2] http://koolitus.riigikohus.ee/
[3] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?oqp=EE
[4]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf;jsessionid=97A6B63294D0FC444D455DF3C9BFBF9D?id=C%3B222%3B25%
[5]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf?id=C%3B398%3B24%3BRP%3B1%3BP%3B1%3BC2024%2F0398%2FP&ar
[6]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=C0EE07411676F10C30811B30266BAB35?text=&ar
[7]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf?id=C%3B438%3B24%3BRP%3B1%3BP%3B1%3BC2024%2F0438%2FP&ar
[8]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf;jsessionid=2607AB8009388C6F05D3C223906A4783?id=C%3B354%3B24%3
[9]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf;jsessionid=A051BF7F82DE58720BDDE939B13ACBAF?id=C%3B219%3B24
[10]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=F99D35374AB6C63FAAED715141556D93?text=&a
[11]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf;jsessionid=5560ED9D0EDD696044DF764E23CFFE2B?id=C%3B784%3B23%

[12]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=303009&pageIndex=0&doclang=E
[13] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=3-21-1266/62
[14]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf;jsessionid=0F14931CD69AFE54AA2963C763A27034?id=C%3B745%3B23%
[15]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=298702&pageIndex=0&doclang=e
[16] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=4-23-749/38
[17]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf;jsessionid=906011A73F3D45790D089DFC443236BE?id=C%3B629%3B23%3
[18]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=301163&pageIndex=0&doclang=E
[19]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf?id=C%3B446%3B23%3BRP%3B1%3BP%3B1%3BC2023%2F0446%2FO&an
[20]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=286843&pageIndex=0&doclang=e
[21]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf?id=C%3B647%3B22%3BRP%3B1%3BP%3B1%3BC2022%2F0647%2FP&an
[22]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf;jsessionid=948E3A833D3EC5C87FA2C089379575F4?id=C%3B437%3B22%3
[23]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=283286&pageIndex=0&doclang=E
[24] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=1-20-1599/78
[25]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf;jsessionid=454B8FCE02EDC0345E67D386AF5915C9?id=C%3B234%3B22%
[26]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=283524&pageIndex=0&doclang=E
[27]
https://curia.europa.eu/juris/fiche.jsf;jsessionid=D497A5AB6639C9DAD02DFD293A899F79?id=C%3B11%3B22%
[28]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=278522&pageIndex=0&doclang=E
[29] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=355654063
[30] https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&num=241/21&td=ALL
[31]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=C6C918277BEB02BFB18090815A1948B6?text=&a
[32] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-20-2004/46
[33] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&num=C-51/21&td=ALL
[34]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=261923&pageIndex=0&doclang=E
[35] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&num=c-614/20&td=ALL
[36]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=265061&pageIndex=0&doclang=E
[37] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?id=333012108
[38] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&num=c-470/20&td=ALL
[39]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=268608&pageIndex=0&doclang=E
[40] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?id=360200115
[41] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&num=c-6/20&td=ALL
[42]
https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=241465&text=&doclang=ET&part=1&am
[43] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=307956177
[44] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&num=c-795/19&td=ALL
[45]

https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=244186&pageIndex=0&doclang=E
[46] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-19-29
[47] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&num=c-420/19&td=ALL
[48]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=236686&pageIndex=0&doclang=et&
[49] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-18-637/27
[50] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&num=c-2/19&td=ALL
[51]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=224731&pageIndex=0&doclang=ET
[52] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=1-17-4942/31
[53] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&num=c-746/18&td=ALL
[54]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=238381&pageIndex=0&doclang=ET
[55] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=1-16-6179/111
[56] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&jur=C,T,F&num=C-60/18&td=ALL
[57]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=212330&pageIndex=0&doclang=ET
[58] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=248484560
[59]
http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?pro=&nat=or&oqp=&dates=&lg=&language=et&ju
580%252F17&td=%3BALL&pcs=Oor&avg=&page=1&mat=or&jge=&for=&am
[60]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=213855&pageIndex=0&doclang=ET
[61] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?id=264882880
[62]
http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?pro=&nat=or&oqp=&dates=&lg=&language=et&ju
521%252F17&td=%3BALL&pcs=Oor&avg=&page=1&mat=or&jge=&for=&am
[63]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=204736&pageIndex=0&doclang=et&
[64] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=241007681
[65]
http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?pro=&lgrec=et&nat=or&oqp=&dates=&lg=&langu
475%252F17&td=%3BALL&pcs=Oor&avg=&page=1&mat=or&jge=&for=&am
[66]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=204747&pageIndex=0&doclang=et&
[67] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-14-436/115
[68]
http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?pro=&nat=or&oqp=&dates=&lg=&language=et&ju
435%252F17&td=%3BALL&pcs=Oor&avg=&page=1&mat=or&jge=&for=&am
[69]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=204746&pageIndex=0&doclang=ET
[70] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=271318651
[71] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&jur=C,T,F&num=C-349/17&td=ALL
[72]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=211287&pageIndex=0&doclang=ET
[73] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=261344512
[74] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&jur=C,T,F&num=C-332/17&td=ALL
[75]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=205665&pageIndex=0&doclang=ET
[76] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-15-1699/61
[77] http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=et&jur=C,T,F&num=C-289/17&td=ALL
[78]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=199768&pageIndex=0&doclang=et&

[79] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=226799236
[80] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-194/16
[81]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=195583&pageIndex=0&doclang=et&
[82] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=2-16-4631/22
[83] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-572/15
[84]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=184321&pageIndex=0&doclang=ET
[85] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-2-1-88-15
[86] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-280/15
[87] http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=180686&doclang=ET
[88] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-553/13
[89]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=162687&pageIndex=0&doclang=et&
[90] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-175/13
[91]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=163733&pageIndex=0&doclang=ET
[92] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=219637861
[93] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-3/13
[94]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157803&pageIndex=0&doclang=ET
[95] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-562/12
[96]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157808&pageIndex=0&doclang=ET
[97] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-583/12
[98]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=150663&pageIndex=0&doclang=ET
[99] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-3-1-25-12
[100] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-561/12
[101]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=145244&pageIndex=0&doclang=ET
[102] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-3-1-13-12
[103] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-292/12
[104]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=147628&pageIndex=0&doclang=et&
[105] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=143082001
[106] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-222/12
[107]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=149135&pageIndex=0&doclang=ET
[108] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=147037350
[109] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-146/11
[110]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124992&pageIndex=0&doclang=ET
[111] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-3-1-55-10
[112] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-523/09
[113]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=107263&pageIndex=0&doclang=et&
[114] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-249/09
[115]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82126&pageIndex=0&doclang=et&
[116] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-3-1-26-12
[117] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-140/08
[118]

http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=73371&pageIndex=0&doclang=et&
[119] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=104171810
[120] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-56/08
[121]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72478&pageIndex=0&doclang=et&
[122] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=101186965
[123] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-560/07
[124]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=74819&pageIndex=0&doclang=et&
[125] https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?id=110305826
[126] http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?lgrec=et&language=et&num=C-241/07
[127]
http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=74965&pageIndex=0&doclang=et&
[128] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-3-1-95-06